

AFSTAMMINGS
CENTRUM

JAARVERSLAG **2021**

INHOUD

1	HET AFSTAMMINGSCENTRUM	4
1.1	Bestaansreden en opstart	4
1.2	Decretaal kader en budget	5
1.3	Inbedding bij Kenniscentrum Pleegzorg	6
1.4	Stuurgroep	7
1.5	Team	8
1.6	De opstartfase	9
2	UITBOUW EN WERKING	10
2.1	Werkingsprincipes	11
2.2	Doelgroepen	14
3	INFORMEREN – COMMUNICATIE	16
3.1	Algemene informatie naar het grote publiek	16
3.2	Presentaties en deelname aan activiteiten	17
3.3	Gerichte communicatie	19
3.4	Openingsreceptie	21
4	BEGELEIDING BIJ ZOEK- EN AFSTAMMINGSVRAGEN	23
4.1	Aanpak en werkwijze	24
4.2	Aantal aanmeldingen	27
4.3	Knelpunten en uitdagingen	30
5	UITBOUWEN EXPERTISE	36
5.1	Aanboren van zoekbronnen en valkuilen hierbij	36
5.2	Vormingen	38
5.3	Expertenlijst	39
6	NETWERKING – WERKVELD – PARTNERS	40
6.1	Adoptie	40
6.2	Donorconceptie	41
6.3	Metissen	41
6.4	Andere relevante partners en contacten	42
7	BELEIDSIMPLICATIES	43
7.1	Uitbouw Afstammingscentrum ?	43
7.2	Beleidskader DNA-onderzoek	44
7.3	Wat dringt zich op in de toekomst?	44
	BIJLAGEN	46
	Toestemmingsformulier	46
	Privacyverklaring	48
	COLOFON	51

VOORWOORD

Voor u ligt het eerste 'echte' jaarverslag van het Afstammingscentrum. Altijd een beetje spannend.

Sinds 2020 heeft het Kenniscentrum Pleegzorg zich, samen met leden uit de diverse doelgroepen, ingezet om de plannen voor een Afstammingscentrum om te zetten in realiteit. Zij – de geadopteerden, de donorkinderen, de metissen – vroegen al veel langer naar de oprichting van zo'n centrum. Het antwoord van de Vlaamse overheid kwam niets te vroeg. Stellen dat dit een heel eenvoudig proces was, zou een leugen zijn. Maar dat het een boeiende tocht was, is zeer zeker de waarheid. Leden van de doelgroepen gaven vorm en inhoud aan de plannen, een team werd aan het werk gezet en in de lente van 2021 opende het Afstammingscentrum de deuren voor het publiek. Het was 1 april, maar bittere ernst. De vragen en zeer persoonlijke verhalen kwamen binnen vanaf de eerste uren.

Aan het aantal contactnames te zien, heeft het publiek niet lang op zich laten wachten. Het Kenniscentrum Pleegzorg is erg blij met deze succesvolle start. Het centrum beantwoordt duidelijk aan een sterke, diepmenselijke nood. Fundamentele vragen over afstamming en identiteit zijn niet beperkt gebleven tot de meest voor de hand liggende doelgroepen, de verschillende 'afstammelingen'. Het Afstammingscentrum kreeg ook vragen van donoren, adoptieouders, eerste ouders en verwanten allerhande.

Het thema, recht op info over de eigen herkomst, kwam op meerdere manieren aan bod in de media en doet hier en daar inzichten kantelen of geeft meer grond aan deze inzichten: denk aan het vinden van donoren via DNA-onderzoek, het expertenpanel transnationale adoptie en de aanbevelingen van dit panel, tv-programma's over draagmoederschap, over 'Ik wil een kind' of, last but not least, aan de schandalen rond donoren in Nederland. Het Afstammingscentrum moet, naast de begeleiding van individuele vragen, een steeds sterkere rol innemen in dergelijke maatschappelijke discussies.

Het Kenniscentrum Pleegzorg is blij dat het de nodige omkadering en steun kan bieden aan het Afstammingscentrum. Het is meer dan bereid om de teamleden van het Afstammingscentrum de vrijheid te laten om de inhoudelijke koers te varen die zij het meest aangewezen achten. We zijn blij dat het Afstammingscentrum kan rekenen op een gedreven en professioneel team en op een geëngageerde en inhoudelijk betrokken stuurgroep. Het Afstammingscentrum behandelt concrete zoek- en afstammingsvragen, maar zoekt vooral, stap voor stap, een eigen plek in het ruimer werkveld. Het Kenniscentrum Pleegzorg wenst hen daarbij alle geluk.

Johan Van der Sypt, bestuurder Kenniscentrum Pleegzorg

Het jaar 2021 was een bewogen jaar voor het Afstammingscentrum. Dit was namelijk het eerste jaar waarbij het Afstammingscentrum operationeel werd en cliënten begon te ontvangen, in volle COVID-19 tijden. Desondanks is het team erin geslaagd om een uitstekende dienstverlening af te leveren waarvan dit jaarverslag een samenvatting is van het uitgevoerde werk.

Alvorens het Afstammingscentrum haar deuren kon openen, werd er de eerste maanden van 2021 sollicitaties georganiseerd waar veel interesse voor was. Uiteindelijk werden er drie trajectbegeleiders geselecteerd om het team, naast de coördinator, te vervolledigen. Niet veel later werd het Afstammingscentrum operationeel voor het ontvangen, informeren en begeleiden van cliënten.

Bij de opstart van een centrum komt echter veel kijken. De stuurgroep, bestaande uit leden van de doelgroepen, heeft in 2020 hiervoor al de basis gelegd door de fundamenten en kernwaarden van het Afstammingscentrum uit te tekenen. In 2021 werd hierop verder gewerkt door een begeleidingsplan uit te werken, de website op punt te stellen, contacten te leggen met instituties en organisaties, etc.

Via de stuurgroep werd in 2021 structurele inbreng gegeven aan de dagelijkse werking van het Afstammingscentrum. Ook bij de nieuwe samenstelling van de stuurgroep bestaat deze grotendeels uit leden van de doelgroepen. In juni 2021 werd ook een eerste fysieke ontmoeting georganiseerd tussen de stuurgroepleden onderling, als tussen de personeelsleden van het Afstammingscentrum. Met een hapje en drankje werd uitvoerig kennis gemaakt, terwijl het voor sommigen een aangenaam wederzien was.

De opstart van het Afstammingscentrum gebeurde zonder al te veel toeters en bellen omwille van de beperkende COVID-19 maatregelen. Voordeel hierbij was wel dat het nieuwe team de tijd om zich in te werken, begeleidingstrajecten op te starten, en kennis te maken met de bredere context van afstamming en DNA.

In het najaar werd dan uiteindelijk een openingsreceptie georganiseerd waarbij de doelgroepen, de sector en beleidsmakers werden uitgenodigd. Zo kreeg het Afstammingscentrum toch haar verdiende opening.

Ondanks een jaar vol uitdaging van zowel de opstart van een nieuw centrum, als de combinatie met de aanslepende coronapandemie, is het team er toch in geslaagd om een kwaliteitsvolle dienstverlening te voorzien, aangepast aan de noden van de cliënt. Dit laat zich zien in het groeiend aantal nieuwe trajecten en de vele positieve reacties van cliënten.

Atamhi Cawayu, Voorzitter Stuurgroep Afstammingscentrum

1 HET AFSTAMMINGSCENTRUM

1.1 Bestaansreden en opstart

Geadopteerden, donorkinderen en metissen van de kolonisatie pleiten al jarenlang voor hun recht om te weten van wie ze afstammen, voor toegang tot hun dossiers en informatie over hun familiale en genetische achtergrond. Lange tijd stond men niet echt stil bij het belang van dergelijke informatie, maar de voorbije jaren zijn de inzichten daarover aanzienlijk veranderd.

Niet weten waar je vandaan komt, geen of ontbrekende informatie over je geboortefamilie, gaten in je eigen geschiedenis... Het kan bij sommigen zware moeilijkheden veroorzaken en raakt aan de kern van iemands identiteit. Wie ben ik? Waar kom ik nu echt vandaan? Waarom werd me pas zo laat verteld dat ik met donorsperma verwekt ben? Waarom werd ik afgestaan ter adoptie? Van wie heb ik die staalblauwe ogen? Vragen over je (onbekende) afkomst, verwarring over je eigen geschiedenis, onopgeloste zaken uit een eerdere zoektocht, vragen naar mogelijke (half)broers of -zussen, medische vragen, geruchten over familiegeheimen... Het kan allemaal aanleiding geven tot verwarrende knopen waar mensen mee kunnen worstelen.

De Vlaamse overheid heeft gehoor gegeven aan deze nood en richtte daarom het Afstammingscentrum op bij decreet van 26 april 2019¹ houdende de oprichting van een Afstammingscentrum en een DNA-databank, aangevuld het Besluit van de Vlaamse Regering van 8 mei 2020. De vergunning om dit centrum op te nemen werd verleend aan het Kenniscentrum Pleegzorg waar het Afstammingscentrum juridisch thuishoort.

“
Dank voor je bericht, fijn om te horen dat de mogelijkheid er nu toch is.”²

¹ Decreet 26 april 2019 (verder 'het decreet' of 'het oprichtingsdecreet'), B.S., 17 juni 2019 - https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2019042629

Besluit van de Vlaamse Regering, 8 mei 2020 (verder 'het besluit'), B.S., 16 juni 2020 - https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl

² Doorheen het verslag worden quotes opgenomen van cliënten, anoniem, met hun toetsemming.

1.2 Decretaal kader en budget

Het oprichtingsdecreet gaf in artikel 4 het Afstammingscentrum drie algemene opdrachten mee.

Vooreerst informeert het Afstammingscentrum en treedt het op als **aanspreek- en oriëntatiepunt** voor wie vragen heeft over zijn afstamming. Het behandelt zowel louter informatieve vragen als meer specifieke, individuele vragen.

Zo nodig verwijst het Afstammingscentrum door naar andere gespecialiseerde diensten of gepaste hulpverlening.

Het Afstammingscentrum biedt ook **begeleiding** aan bij zoek- en afstammingsvragen. Deze begeleiding kan op verschillende manieren vorm krijgen:

- Hulp, ondersteuning en psychosociale begeleiding bij de zoektocht naar genetische verwanten
- Afnames van DNA-stalen en registratie in de DNA-databank met het oog op matching van DNA-profielen, i.s.m. het daartoe erkende Centrum voor Menselijke Erfelijkheid (zie verder)
- Bijstand bij het verlenen van inzage in adoptiedossiers op verzoek van geadopteerden of van eerste- of geboorteparenten³ en bijstand aan geadopteerden die meer informatie over zichzelf willen vinden of contact willen opnemen met leden van hun oorspronkelijke familie
- Bijstand bij het verlenen van inzage in dossiers met gegevens van genetische verwanten
- Aanbieden van bemiddeling bij contacten en ontmoetingen tussen genetische verwanten en deskundige ondersteuning en psychosociale begeleiding daarbij.

Het is tenslotte ook de bedoeling dat het Afstammingscentrum zich verder ontwikkelt als **expertisecentrum** voor alle afstammingsgerelateerde aangelegenheden. Hier gaat het Afstammingscentrum graag in dialoog met meerdere actoren en partners die actief zijn rond alle werkingsdomeinen van het Afstammingscentrum. Het is hier dat het Afstammingscentrum ook erg relevante input krijgt uit de vele belangengroepen van direct betrokkenen: geadopteerden, donorkinderen en metissen.

In het bijzonder bouwt het Afstammingscentrum hier ook de samenwerking uit met het daartoe erkende Centrum voor Menselijke Erfelijkheid (verder CME), en diverse andere instanties, diensten en verenigingen die op het vlak van het afstammingsonderzoek, de adoptie en de begeleiding actief zijn. Het decreet voorziet alvast de samenwerking met het Vlaams Centrum voor Adoptie (verder VCA), de erkende adoptiediensten, het Steunpunt Adoptie en andere internationale instellingen of overheden die een opdracht hebben met betrekking tot afstammingsvragen. Deze opsomming is zeker niet exhaustief en zal de komende jaren zeker uitgebreid worden met nieuwe partners.

³ Het decreet hanteert de term 'afstandsouder'. Deze term is wat beladen en houdt een negatieve connotatie in. Het Afstammingscentrum hanteert daarom bij voorkeur de termen die door geadopteerden zelf gebruikt worden. Deze zijn momenteel vooral 'eerste ouder' bij transnationaal geadopteerden en 'geboorteparent' bij nationaal geadopteerden.

Het is namelijk niet de bedoeling dat het Afstammingscentrum deze decretale opdrachten alleen zal moeten waarmaken. Het decreet biedt ruimte voor samenwerkingsakkoorden met overheden, instanties, instellingen, diensten en verenigingen die op het vlak van de toegewezen opdrachten actief zijn. (Zie verder)

Deze opdrachten worden stap voor stap verder uitgewerkt, binnen een geïntegreerde aanpak, met linken tussen het casewerk, sensibilisering, onderzoek en beleidsadvies. De eerste werkperiode maakte echter al snel duidelijk dat het accent momenteel ligt op de begeleidingsopdracht van individuele zoek- en afstammingsvragen. Het team van het Afstammingscentrum zet hier in op zowel de meer technisch-praktische bijstand in de zoektocht naar afstammingsinformatie als op de nodige psychosociale ondersteuning van cliënten⁴, die om welke reden dan ook geen zicht hebben op hun afstamming of daar een tekort aan informatie ervaren. (Zie verder)

Voor het geheel van deze decretale opdrachten krijgt het Afstammingscentrum een start-budget (2020) van 300.000 EUR⁵, te indexeren, Voor het jaar 2021 kwam dat op 305.100 EUR⁶.

1.3 Inbedding bij Kenniscentrum Pleegzorg

Het agentschap Opgroeien bracht het Afstammingscentrum onder bij de VZW Kenniscentrum Pleegzorg (beslissing van 24 augustus 2020). Het Afstammingscentrum heeft dus zelf geen eigen rechtspersoonlijkheid. De praktische nadelen hiervan⁷ wegen voorlopig niet op tegen de vele voordelen van veilig ingebed en omkaderd te zijn door een bestaande VZW. Het Afstammingscentrum krijgt hiervoor niet enkel de gewaardeerde ondersteuning op het vlak van onder meer financiën (begroting, rekeningen en boekhouding) en personeelsadministratie (contracten, vergoedingen, ziekte, verlof...)⁸. Het Kenniscentrum Pleegzorg geeft ook alle ruimte aan het Afstammingscentrum om de opdrachten in volle inhoudelijke onafhankelijkheid uit te voeren.

De coördinator van het Afstammingscentrum heeft regelmatig overleg met enkele directeurs van Pleegzorg en wordt ook enkele keren per jaar uitgenodigd op de bestuursvergadering van de VZW, voor toelichting bij de werking en goedkeuring van de begroting en rekeningen.

⁴ Het decreet spreekt in art. 2, 6° over 'gebruiker', zijnde 'de natuurlijke persoon die zich aanmeldt voor de diensten van het afstammingscentrum'. Bij het Afstammingscentrum hebben we een lichte voorkeur voor 'cliënt', ook al is dat woord ook niet ideaal in een non-profit sector.

⁵ Voor meer info hierover zie Activiteitenverslag Afstammingscentrum 2020 (opvraagbaar bij het Afstammingscentrum).

⁶ Meer informatie over het budget, de begroting en de besteding van de middelen kan nagelezen worden in het financieel verslag, zoals dit wordt ingediend bij het bestuursorgaan van de vzw Kenniscentrum Pleegzorg. Jaarlijks wordt daarover ook steeds verantwoording afgelegd aan de subsidiërende overheid.

⁷ Enkele bijkomende complicaties bij bijvoorbeeld het afsluiten van en huurcontract, het bekomen van een bankkaart of een gsm-abonnement e.d.

⁸ Daar wordt ook een vergoeding voor voorzien, maar dit is voor het Afstammingscentrum een minder zware kost dan een uitbesteding aan een extern sociaal secretariaat en boekhoudkantoor.

1.4 Stuurgroep

Het Afstammingscentrum wordt inhoudelijk ondersteund door een stuurgroep⁹. Daarin zitten vooral leden van de doelgroepen. De stuurgroep¹⁰ was vooraf al actief in het voorbereidend traject van het Afstammingscentrum. Na de opmaak en indiening van het succesvolle vergunningsdossier werkte de stuurgroep verder aan de concrete vormgeving en planning van het Afstammingscentrum¹¹. Vanaf december 2020 gebeurde dit in overleg met de pas aangeworven coördinator¹².

De stuurgroep werkt met het Kenniscentrum Pleegzorg binnen het juridisch kader van een lastgeving en heeft hierdoor een specifiek mandaat om bepaalde beslissingen voor te stellen of te nemen. Op die manier blijft de stuurgroep dus een belangrijke rol spelen bij de invulling en realisatie van het Afstammingscentrum en wordt ook blijvend verzekerd dat het Afstammingscentrum een voorziening van en voor de doelgroepen blijft.

In 2021 kwamen er nog enkele veranderingen in de samenstelling van de stuurgroep¹³ en ook het mandaat werd enigszins aangepast. De invulling van dit mandaat, de verdeling van bepaalde bevoegdheden, wordt jaarlijks geëvalueerd in overleg met het Kenniscentrum Pleegzorg. Toen in april 2021 het team zo goed als volledig was en het Afstammingscentrum openging voor het publiek, kreeg de stuurgroep een aangepaste taakinvulling, met de focus op de grotere inhoudelijke lijnen en strategie. Ook de frequentie van vergaderen nam een beetje af, nu meerdere taken door het team opgenomen worden. Waar de stuurgroep aanvankelijk soms wekelijks bijeen zat, is het nu stilletjes aan geëvolueerd naar maandelijkse bijeenkomsten, doorgaans online (zowel omwille van Covid-19 als voor de efficiëntie). In totaal kwam de stuurgroep 23 keer¹⁴ samen in 2021. De voorzitter zorgt voor de agenda en uitnodigingen, en de coördinator verzorgt de verslaggeving.

De thema's waar de stuurgroep zich over buigt, zijn erg gevarieerd en bestrijken zowat het hele werkingsveld van het Afstammingscentrum. Dat gaat over de aanpak van zoekvragen,

⁹ Het oprichtingsdecreet en het besluit eisen ook een dergelijke directe betrokkenheid van de doelgroepen.

¹⁰ De stuurgroep bestond aanvankelijk uit Atamhi Cawayu, Miranda Ntirandekura Aerts en Joyce Bex (transnationaal geadopteerden), Benoît Vermeerbergen (sous X geadopteerd), Jacqui Goegebeur (metis) en Steph Raeymaekers (donorkind). Momenteel zit er geen donorkind in de stuurgroep.

¹¹ Voor meer info hierover zie Activiteitenverslag Afstammingscentrum 2020 (opvraagbaar bij het Afstammingscentrum).

¹² Ankie Vandekerckhove werd na een selectieproef en gesprekken met stuurgroepleden aangeworven als coördinator.

¹³ Zowel Steph Raeymaekers als Miranda Ntirandekura Aerts verlieten begin 2021 de stuurgroep. In het voorjaar kwamen Debby Mattys, San-Ho Correwyn en Nyiragasigwa Hens erbij, nationaal en transnationaal geadopteerden, alsook Elodie Decorte, als expert inzake de rechten van donorkinderen. Een korte periode maakte ook Patsy van den Bogaert, als geboortemoeder, deel uit van de stuurgroep. Nyiragasigwa Hens verliet in november de stuurgroep omwille van gebrek aan tijd. Het zoeken blijft nog steeds naar iemand uit de groep donorkinderen.

¹⁴ Vergaderdata stuurgroep 2021: 7, 19 en 28 januari, 4, 11, 18 en 25 februari, 4, 11, 25 en 31 maart, 12 en 26 april, 10 en 31 mei, 14 juni, 5 juli, 6 en 20 september, 25 oktober, 8 en 29 november, 20 december.

de planning van werkzaamheden door het team, de gevoerde communicatie, het overleg met VCA, de problemen in de regeling van het DNA-onderzoek, de website en de huisstijl, de locatie, de besteding van het budget, de prioritaire vragen, de kwaliteit van de dienstverlening, de mogelijke contacten voor zoektochten van geadopteerden, de aan te spreken experts enz.

1.5 Team

In december 2020 stelden het Kenniscentrum Pleegzorg en de stuurgroep Ankie Vandekerckhove aan als coördinator. Aanvankelijk enkel voor 10% VTE, is zij sinds januari 2021 voor 80% VTE in dienst van het Afstammingscentrum. Ankie Vandekerckhove is vertrouwd met de materie vanuit haar kennis over kinder- en mensenrechten en meer bepaald haar expertise als voormalig kinderrechtencommissaris en beleidsadviseur bij het VCA. De eerste maanden stonden in het teken van de voorbereiding, met allerhande concrete taken (zie verder) en het samenstellen van een team.

Samen met de stuurgroep werd bepaald om het beschikbare budget in eerste instantie te besteden aan de trajectbegeleiding van binnenkomende vragen. Dit werd namelijk als meest dringend aangevoeld. De uittekening van een selectieprocedure voor trajectbegeleiders gebeurde in overleg met de stuurgroep, de directeur van Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel en de coördinator. Meer dan 50 kandidaten boden zich aan voor een totaal van 2,3 VTE trajectbegeleiders¹⁵, de maximaal aan te werven bezetting binnen het gegeven budget. Een preselectie drong zich op en dit gebeurde door de coördinator in nauw overleg met twee leden van de stuurgroep¹⁶ die zelf niet zouden kandideren. Vervolgens werden een tiental kandidaten uitgenodigd voor een gesprek, waarbij ze vooraf een praktische casus als voorbereiding kregen. Onder de kandidaten waren er ook twee stuurgroepleden, die uiteindelijk de selectie haalden en zo de overstap van de stuurgroep naar het team maakten. Dit mag op zich niet verwonderen, gezien hun bestaande kennis en betrokkenheid bij het Afstammingscentrum en de eigen ervaringen als geadopteerden. Het was tevens de wens van de stuurgroep om ook doelgroepleden in het team van het Afstammingscentrum te hebben.

Formeel is de dienst Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel de werkgever van het hele team en de beslissingen tot aanwerving werd dan ook door de directeur van die dienst genomen. Joyce Bex en Benoît Vermeerbergen gingen aan het werk op 15 maart 2021, Katrien Govaert volgde op 1 april 2021. Joyce en Benoît zijn beiden geadopteerd, respectievelijk transnationaal en 'sous X' en kwamen dus uit de stuurgroep. Naast hun professionele inbreng, is ook hun ervaringsdeskundigheid een extra troef in het team. Katrien op haar beurt, is psycholoog en brengt haar jarenlange ervaring mee van haar werk als bemiddelaar in de neutrale bezoekerimte en screener van adoptiekandidaten bij de voormalige Dienst Maatschappelijk Onderzoek (nu VZW Maatschappelijk Onderzoek Adoptie).

¹⁵ De keuze voor deeltijdse teamleden is gebaseerd op budgettaire overwegingen en op de nood aan verschillende expertises van medewerkers in één klein team.

¹⁶ De leden van de stuurgroep waren natuurlijk niet betrokken bij de kandidaturen van andere stuurgroepleden om zo alle partijdigheid te vermijden.

Bij de selectie en binnen de budgettaire ruimte werd ook rekening gehouden met de vereisten zoals gesteld in het besluit (art. 14) rond de samenstelling van een multidisciplinair team. De teamleden staan samen in voor de gevraagde juridische en psychologische expertise of brengen relevante ervaring in.

1.6 De opstartfase

Vooraleer het Afstammingscentrum open te kunnen stellen voor het publiek en cliënten, diende nog een en ander in voorbereid te worden. Vanaf januari 2021 werden de te nemen acties en timing besproken met de stuurgroep en VCA.

Samen met leden van de stuurgroep, besteedde de coördinator behoorlijk veel tijd en energie aan noodzakelijke praktische en logistieke zaken: opmaak van website, ontwerp van logo en huisstijl, organiseren van een professionele ICT-omgeving (office 365), aankoop van materiaal, ontwikkeling van een beveiligde app voor de registratie van vragen en het dossierbeheer, opmaak van een eerste begroting, zoeken van een locatie...

Inhoudelijk werd gewerkt aan een eerste verkenning van het werkveld en de spelers, doornemen van vakliteratuur, uitzoeken waar welke expertise te vinden zou zijn, opzoeken van regelgeving en praktijken rond afstammingskwesties, opmaken van een eerste plan van aanpak en zo meer. Een op maat gemaakt contract met het CME werd vastgelegd in de vorm van een Service Level Agreement, met daarin alle specifieke bepalingen voor de samenwerking tussen het CME en het Afstammingscentrum voor de DNA-onderzoeken.

Ook het doornemen van de wetgeving inzake privacybescherming, de zogenaamde GDPR, was een hele uitdaging. Eerste stappen werden gezet in het uitklaren van alle verplichtingen in deze context, gesprekken daarover met experts¹⁷, de opmaak van een privacyverklaring en een gedetailleerd toestemmingsformulier, en de beveiliging van de app. Gezien de wel erg persoonlijke en gevoelige informatie die door cliënten worden toevertrouwd aan het Afstammingscentrum is deze regelgeving van extreem groot belang voor de werking van het Afstammingscentrum. Bij de ontwikkeling van de app werden dan ook de vereisten gesteld in het besluit nauwgezet opgevolgd.

Op 1 april ging het Afstammingscentrum 'open' en dezelfde dag liepen de eerste vragen al binnen. Tijdens het eerste werkjaar was ook Covid-19 een factor om rekening mee te houden. Thuiswerk was lange tijd de regel, met enkel een wekelijks teamoverleg op kantoor, en ook de contacten met de cliënten verliepen vaak online.

¹⁷ Een expliciete dank hier aan Prof. Willem De Beuckelaere en de DPO bij Cranium, de externe partner van Kenniscentrum Pleegzorg voor deze materie.

2 UITBOUW EN WERKING

Van bij de start werd uitdrukkelijk een rechtenbenadering gehanteerd voor de invulling van de decretale opdracht. De visie luidt dan ook: “Het Afstammingscentrum vertrekt vanuit het fundamentele recht op kennis over de eigen afstamming en wil iedereen bij vragen en de zoektocht hiernaar een professionele begeleiding op maat garanderen.” Het Afstammingscentrum wil het aanspreekpunt bij uitstek zijn voor iedereen met vragen rond afstamming en verwantschap. Het is de bedoeling om binnen een geïntegreerde aanpak expertise te blijven ontwikkelen op basis van het case-werk, onderzoek, input van experts, vakliteratuur e.d. Het Afstammingscentrum wil hierin ook duurzame samenwerkingen aangaan met relevante professionals en partners op het ruimere werkveld, waaronder ook de diverse belangengroepen. Vanuit de kennis die het Afstammingscentrum zo opbouwt, zal het ook met de nodige autoriteit het grotere publiek kunnen sensibiliseren en beleidsadviezen formuleren omtrent deze ruime en deels onontgonnen thematiek. Op deze manier zal het Afstammingscentrum zich ook van bij de start gaan positioneren in een werkveld waar al meerdere actoren actief zijn. Het moet al doende een eigen plek gaan verwerven en duidelijk maken waar de meerwaarde ligt voor de cliënten en voor het beleid. (Zie verder)

Voor de meeste mensen is het duidelijk van wie ze afstammen en vallen hierbij de juridische, de emotionele en de biologisch-genetische band samen. Voor anderen is dit echter veel minder duidelijk.

Antwoorden op een onvervulde kindervens worden sinds jaar en dag gezocht én gevonden in adoptie, binnenlands of transnationaal, en in medisch begeleide voortplantingstechnieken (verder MBV) zoals in vitro fertilisatie (IVF), al dan niet met donormateriaal. Sommigen kiezen ook de weg van draagmoederschap, ook al ontbreekt daar in België een wettelijk kader voor. Terwijl de voorbije jaren de adoptiecijfers drastisch daalden, worden de MBV-technieken meer en meer toegankelijk en op dit vlak volgen de nieuwe ontwikkelingen zich nog steeds in snel tempo op. Dit wordt doorgaans als goed nieuws beschouwd en dat is het zeker en vast ook voor de betrokken wensouders. Te weinig wordt echter stil gestaan bij de mogelijke gevolgen op termijn voor de kinderen die op deze manier ter wereld komen.

Meer en meer van deze kinderen, intussen vaak al volwassen, beginnen zich vragen te stellen over hun afstamming. Hun stem en hun belangen blijven nog te veel op het tweede plan staan. Zowel het beleid als de publieke opinie schijnen ergens de idee genegen te zijn dat mensen recht hebben op een kind (quod non) maar men staat onvoldoende stil bij de impact van dergelijke ingrepen op de kinderen in kwestie.

Dit tijdstip begint nu een beetje te keren, niet in het minst door de inzet en belangenbehartiging van de betrokkenen zelf, de doelgroepen. Geadopteerden en donorkinderen gingen steeds nadrukkelijker pleiten voor erkenning van hun bijzonder sterk verlangen naar kennis over hun afstamming. Dergelijke vragen zijn existentieel en de laatste jaren heeft het beleid, nationaal en internationaal, hier eindelijk ook meer aandacht voor gehad.

Zowel vanuit het versterkt (kinder)rechtendiscours als vanuit een meer psychologische benadering valt het belang van kennis over de eigen afstamming niet langer te ontkennen.

Zonder daarbij de rechten van anderen te willen minimaliseren, moet o.i. het Afstammingscentrum in eerste instantie het recht van de 'afstammeling' verdedigen in zijn/haar/hun zoektocht naar informatie. Zij hebben lang genoeg aan het kortste eind getrokken in dit debat en daar wil het Afstammingscentrum het nodige evenwicht bieden.

“ *In any event, the law on artificial forms of fertilization, as with adoption, should be framed to protect the rights and well-being of children, not to meet the needs of childless couples.* ”

(Unicef, Implementation handbook Convention on the Rights of the Child¹⁸) ”

2.1 Werkingsprincipes

Vanuit voormelde visie, bouwt het Afstammingscentrum de werking verder uit op basis van enkele richtinggevende waarden en principes. Deze worden als erg waardevol ingeschat, zowel met betrekking tot de thematiek van het Afstammingscentrum, als met betrekking tot de eigenheid van het (psychosociaal) ondersteunen van de cliënten. Cliënten kunnen rekenen op een professionele aanpak, met regelmatige en duidelijke feedback over het verloop van het dossier, het behandelen van vragen binnen een aanvaardbare termijn (dit kan verschillen naargelang het soort vraag) en met een beschikbare en aanspreekbare trajectbegeleider voor elke cliënt. Ook de ondersteuning van de trajectbegeleiders zelf in termen van intervisie en vorming draagt bij tot de kwaliteit van de dienstverlening.

2.1.1 Respectvolle en empathische houding

De vraag van de cliënt staat centraal en vormt de bestaansreden van het Afstammingscentrum. Dit houdt ook in dat respectvol omgegaan wordt met hoe de cliënt die vraag beleeft en ervaart. Tact, discretie en empathie staan centraal in de gesprekken en communicatie.

“ *Van ons uit ook nog eens heel (heel!) erg bedankt voor het gesprek. Jouw inbreng, je aanpak, je ingesteldheid hebben veel voor ons betekend.* ”

Bijna te evident voor woorden, maar het team van het Afstammingscentrum respecteert ook ten volle de diversiteit onder de cliënten, zij het op vlak van cultuur, 'ras', religie, gender of wat dan ook.

2.1.2 De rechten van het 'kind' staan centraal

Zoals hierboven al aangehaald, kiest het Afstammingscentrum de kant van de afstammeling. Vaak zijn de cliënten geen minderjarigen meer, maar ze blijven genetisch wel 'kind van' een eerste- of geboortouder, een donor. Het Afstammingscentrum beseft ten

¹⁸<https://www.unicef.org/ImplementationHandbookCRC.pdf>

volle dat ook deze personen rechten hebben, niet in het minst het recht op privacy. Zij weten doorgaans niet eens dat ze gezocht worden en ook naar hen zal het Afstammingscentrum dus steeds begripvol communiceren. Hier speelt dan een houding van meervoudige partijdigheid, maar het vertrekpunt is en blijft het recht van de afstammeling op toegang tot informatie over de eigen afstammings- en familiegeschiedenis. Als de zoektocht naar bepaalde personen leidt, zal het Afstammingscentrum, indien gevraagd, ook aandringen op enige contactname in het belang van de cliënt. Hier neemt het Afstammingscentrum een bemiddelingspositie in. Enkel indien duidelijk wordt dat er geen enkele wens is tot vrijgave van informatie, laat staan contact, zal de zoektocht stopgezet moeten worden, uit respect voor de rechten van de betrokkenen.

“ Dag ..., Bedankt voor de info en de moeite die jullie ervoor gedaan hebben. Tja, het was eigenlijk wel wat we verwacht hadden, hè? Trouwens, de onzekerheid is veel moeilijker om dragen dan eender welke waarheid... Dankjewel voor je lieve bezorgdheid! ”

2.1.3 Laagdrempelig

Er zijn geen specifieke vereisten vastgelegd waar een cliënt aan moet voldoen vooraleer een vraag aan het Afstammingscentrum te kunnen stellen.

Zo speelt leeftijd op zich geen rol. Het decreet voorziet dat elke persoon vanaf 12 jaar bij het centrum terecht kan. Kinderen onder die leeftijd zijn zeker ook welkom, maar bij hen zal het Afstammingscentrum zelf inschatten of de nodige maturiteit aanwezig is vooraleer een dossier kan geopend worden.

Verder moeten mensen makkelijk toegang hebben tot de dienstverlening van het Afstammingscentrum. Een eerste contact kan dan ook eenvoudig per telefoon, brief of e-mail. (Mensen kunnen in principe ook gewoon langskomen maar dat is voor een eerste contact nog niet gebeurd. Hier heeft Covid-19 natuurlijk ook mee te maken.)

Na de contactname volgt een eerste gesprek waarin de vraag verhelderd en besproken wordt en worden ook enkele decretale- en GDPR-vereisten vervuld. De trajectbegeleider geeft dan een toelichting bij de privacyverklaring en de cliënt geeft de expliciete, schriftelijke en gedetailleerde toestemming voor de aanmaak van het dossier en voor de te nemen stappen. Eens deze formaliteiten vervuld zijn, blijft de toegewezen trajectbegeleider tijdens de hele dossierbehandeling makkelijk bereikbaar.

Ook financieel is de dienstverlening van het Afstammingscentrum laagdrempelig. Zowat alle acties van de trajectbegeleiders zijn kosteloos voor de cliënt: de praktische stappen die ondernomen worden in de zoektocht en de begeleidende gesprekken. Enkel voor de afname van een DNA-staal, de opnamen ervan in de databank en het onderzoek naar een

mogelijke match moet de cliënt 85 EUR betalen¹⁹. Dit is een vast bijdrage en de rest wordt door het Afstammingscentrum bijgepast (zijnde resp. 165 EUR en 200 EUR, voor vrouwen en mannen).

2.1.4 Focus op vertrouwelijkheid en privacy

Elke cliënt krijgt bij de opstart een vaste trajectbegeleider toegewezen. Zo kan de cliënt steeds bij dezelfde persoon terecht en kan er ook een vertrouwensrelatie uitgebouwd worden met de trajectbegeleider. Deze zal de persoonlijke gegevens en de details van de vraag opnemen, bijhouden en opvolgen in het dossier in de beveiligde app. De trajectbegeleiders zijn zich ten volle bewust dat ze beroepsgeheim hebben en gedragen zich daar ook naar.

De trajectbegeleiders gaan uiterst voorzichtig om met alle verkregen informatie. Ook onderling wordt informatie over dossiers bijvoorbeeld op het teamoverleg besproken op een 'need to know' basis.

“ Nogmaals bedankt dat je tijd hebt genomen voor ons gesprek deze voormiddag. Het heeft me goed gedaan en ik voel me veilig om hiermee bezig te zijn. Ik heb er vertrouwen in! ”

2.1.5 Gebaseerd op wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke context

De wetenschappelijke basis voor de werking van het Afstammingscentrum wordt stevast verder uitgebreid (zie hoofdstuk Expertise). Maar ook nu al krijgt de werking vorm op grond van ervaring en professionaliteit van het team en van wat al doende verzameld wordt uit vakliteratuur, getuigenissen, inbreng van experts, stuurgroepleden en ervaringsdeskundigen uit de opstartfase van het Afstammingscentrum enz.

Inzichten binnen de samenleving en de wijze waarop die evolueren worden door het Afstammingscentrum enerzijds gevoed en anderzijds gevolgd.

2.1.6 De noden van de cliënt primeren

De trajectbegeleider gaat in een dossier geen stappen ondernemen die niet vooraf overlegd werden met de cliënt. Ook het tempo van de acties wordt door de cliënt bepaald.

“ Er heeft iets van een rust gevonden na ons eerste gesprek. Het heeft een aantal weken een weg van stilte gevonden, een plek waar ik zelf even kon kiezen waar ik het kon leggen. Fijn en heel dankbaar dat jij mij begeleiden mag, ik kreeg een opportuniteit, ik besef dit. Zo gaat het dus met mij nu 😊 ”

¹⁹ Dit werd vastgelegd bij MB van 31 mei 2021 (B.S. 21 juni 2021) tot vaststelling van het bedrag dat de gebruiker van het Afstammingscentrum betaalt voor de afname en verwerking van een DNA-staal en de opmaak en matching van het DNA-profiel bij het CME.

2.1.7 Complementair met het aanbod van andere voorzieningen

Het Afstammingscentrum wil functioneren als het aanspreekpunt bij uitstek voor zoekvragen over de eigen afstamming. Dit wil niet zeggen dat dit het enige centrum is waar mensen terecht kunnen. Voor inzage in adoptiedossiers bijvoorbeeld waren eerder al het VCA en de erkende adoptiediensten bevoegd en verantwoordelijk. Ook voor andere vragen rond afstamming zijn er andere diensten, belangengroepen en zoekmethodes beschikbaar. Het Afstammingscentrum beschouwt deze voorzieningen als partners, niet als concurrenten en met sommigen werden dan ook al nader afspraken gemaakt. Zo wordt het principe gehuldigd dat een geadopteerde bijvoorbeeld zelf bepaalt bij wie hij/zij/hun het eigen dossier wil gaan opvragen en inzien.

2.1.8 Onafhankelijk

Het Afstammingscentrum is politiek neutraal en werkt los van andere sectoren die bij de thematiek betrokken zijn (decreet, art. 3). Het heeft bijvoorbeeld geen banden of enige rekenschap af te leggen aan adoptiediensten of fertiliteitscentra. Dit kan voor sommige cliënten een bijkomend gevoel van veiligheid geven.

2.2 Doelgroepen

In principe is het Afstammingscentrum er voor iedereen bij wie de juridische verwantschap niet overeenstemt met de biologische en/of sociale afstammingsrelatie en daar vragen over heeft. Hierbij wordt dan in eerste instantie gedacht aan geadopteerden en donorkinderen als meest evidente doelgroepen. Eigen aan de Belgische context werden van bij de start ook de metissen van de kolonisatie als doelgroep van het Afstammingscentrum beschouwd. Deze groep heeft vaak erg specifieke en complexe vragen rond familiegeschiedenis, erkenning van identiteit en (gebrek aan) documenten. Gezien de fundamentele vragen waar ook zij mee kampen en gezien het feit dat deze vragen eerst door VCA werden opgevangen, kwam ook deze doelgroep bij het Afstammingscentrum terecht.

“ Blijvend benieuwd wat jouw ontmoetingen met de steeds aangroeiende aangemelde mensen ‘op zoek’ en bij je collega’s teweegbrengen. Fantastisch, zoveel dank! ”

Hoe dan ook, de doelgroepen werden niet expliciet van bij de start afgebakend of beperkt. Art. 16 van het besluit wijst op de structurele inbreng van de doelgroepen en vermeldt vervolgens “de geadopteerde, afstandsouders²⁰, donorkinderen, donoren, vondelingen en potentiële belanghebbenden van het opzet van het Afstammingscentrum”. De ruim omschreven groep ‘potentiële belanghebbenden’ heeft niet lang op zich laten wachten. Van bij de start kwamen vragen en meldingen binnen van de ‘ouders’, in alle betekenissen van het woord, en van andere verwanten zoals bijvoorbeeld afstammelingen van overleden

²⁰ Zoals eerder toegelicht hanteert het Afstammingscentrum de termen zoals gewenst door de doelgroepen zelf: ‘eerste ouders’ bij transnationale adoptie en ‘geboorteouder’ bij binnenlandse adoptie.

donoren, siblings, nichten en neven. Personen met allerlei verwantschapsvragen vonden snel de weg naar het Afstammingscentrum. (Zie verder)

“ Ik wil je maar ff 1000x bedanken. Mijn zus heeft echt zo veel aan u en ik merk echt dat er licht is aan het einde van de tunnel. Het is voor mij zo leuk ook hier te kunnen zijn en mijn ding te doen, wetende dat ze in goeie handen is bij u! Dat maakt zo een verschil. Jij maakt echt een verschil voor haar nu en ik ben je daar zo ontzettend dankbaar voor! ”

3 INFORMEREN – COMMUNICATIE

Het decreet geeft in art. 4 naast een individuele informatieopdracht ook een meer algemene opdracht mee aan het Afstammingscentrum. Ook als expertisecentrum heeft het Afstammingscentrum een informerende taak te vervullen. De personele en financiële middelen voor grootscheepse campagnes ontbreken in deze context (dat is ook niet het opzet voor het Afstammingscentrum) maar er werden wel enkele communicatie-initiatieven opgezet. Het is namelijk van belang dat niet enkel potentiële gebruikers maar ook het grotere publiek leert waar het Afstammingscentrum mee bezig is en waar het voor staat.

3.1 Algemene informatie naar het grote publiek

Bij de start van het Afstammingscentrum werd een website²¹, een logo en een huisstijl ontwikkeld. Dat zijn de basiselementen die een nieuwe voorziening nodig heeft bij de voorstelling naar de buitenwereld.

Op de site staat in grote lijnen vermeld wat het Afstammingscentrum kan betekenen voor cliënten. Bezoekers vinden er ook achtergrondinformatie over de primaire doelgroepen, alsook uiteenlopende documentatie, gaande van wetgeving tot persoonlijke getuigenissen.

Het Afstammingscentrum heeft geen grootse bekendmakingscampagne opgezet bij de start. Niet enkel omdat daarvoor de middelen ontbraken, maar ook omdat het een nieuwe werking betreft, waarvoor de tijd werd genomen om die uit te tekenen. Nu blijkt dat vanaf dag één cliënten hun weg vinden naar het Afstammingscentrum met wekelijks zo'n 5 à 8-tal meldingen, is zo'n campagne niet absoluut nodig gebleken. Momenteel hebben de trajectbegeleiders ook meer dan voldoende dossiers te behandelen. Een wervende campagne zou het centrum wel eens te veel kunnen overbelasten.

²¹ Gezien de beperkingen in tijd en middelen, en de bijkomende aandachtspunten in het kader van de GDPR, werd in eerste instantie gekozen voor een vrij eenvoudige website. Aanmeldingen of automatische verwerking van gegevens kunnen bv. nog niet via de site gebeuren.

Bij de start van het centrum was er een interview in de krant De Standaard op 1 april 2021²². En ook rond behandelde thematieken werd het Afstammingscentrum af en toe vermeld in de geschreven pers²³.

Het Afstammingscentrum is actief op sociale media met een account op LinkedIn, Facebook en Instagram. Berichten op Facebook hadden een gevarieerd bereik, soms met 83, soms met 679 lezers. Het Afstammingscentrum heeft 239 volgers op facebook, op Instagram zijn dat er 74 en op LinkedIn slechts 19. Hier is zeker nog ruimte voor verbetering. Een goed onderhoud en update van sociale media vereist echter tijd en energie en dit blijft wel ondergeschikt aan de eigenlijke opdracht van het Afstammingscentrum.

3.2 Presentaties en deelname aan activiteiten

Het Afstammingscentrum werd al snel uitgenodigd op verschillende activiteiten en maakte dankbaar gebruik van al deze kansen om het netwerk uit te bouwen. Verder in dit verslag wordt meer concreet toegelicht bij welke overlegmomenten het Afstammingscentrum systematisch betrokken is. Hieronder worden enkele ad hoc presentaties en activiteiten opgesomd.

Op 25 juni 2021 stelde Ankie Vandekerckhove het Afstammingscentrum voor op een onlinebijeenkomst van leden van de VAG, Vereniging Adoptiekind en Gezin.

Op 28 augustus 2021 brachten Joyce Bex, trajectbegeleider, Debby Mattys en San-Ho Correwyn, leden van de stuurgroep, hun eigen verhaal op een Pecha Kucha avond van het Steunpunt Adoptie.

Joyce Bex nam op 30 september 2021 ook deel aan een vormingsavond van VAG (Vereniging voor Adoptiekind en Gezin) rond zoektochten naar het verleden.

In november 2021 werd het Afstammingscentrum gevraagd op de ontmoetingsdagen van Adoptieschakel. Benoît Vermeerbergen bracht er zijn eigen 'sous X' verhaal en zijn jarenlange ervaring met zoektochten. Ankie Vandekerckhove werd online geïnterviewd over het belang van het recht op kennis van je eigen achtergrond.

²² https://www.standaard.be/cnt/dmf20210401_97631312

²³ M.b.t. metissen https://www.standaard.be/cnt/dmf20210922_97605404

M.b.t. donoren https://www.standaard.be/cnt/dmf20211212_98179785 en

<https://www.demorgen.be/nieuws/doorbreek-de-anonimiteit-van-zaaddonoren~bb2a65ff/>

M.b.t. pleegzorg en adoptie https://www.standaard.be/cnt/dmf20210903_97568154

M.b.t. expertenpanel adoptie https://www.standaard.be/cnt/dmf20210902_92669827

Over de werking van het Afstammingscentrum <https://www.hln.be/binnenland/op-korte-tijd-bijna-100-dossiers-en-vragen-voor-Afstammingscentrum~af53cdf7/>

ADOPTIE IS ...

EEN PRAKTIJK WAARBIJ DE BELANGEN VAN DE GEADOPTERDEN CENTRAAL MOETEN STAAN. HIERBIJ DIENEN WE ONS CONTINU DE VRAAG TE BLIJVEN STELLEN OF DIT OOK ZO IN DE WERKELIJKHEID IS. HET IDEE VAN EXCLUSIEF OUDERSCHAP WAARBIJ DE VERWANTSCHAPS BANDEN TUSSEN OUDER EN KIND WORDEN DOORGESNEDEN IS AL EVEN ACHTERHAALD. DAAROM DAT HET BELANGRIJK IS OM TE INVESTEREN IN HET HERSTELLEN VAN DE VERBROKEN RELATIES VOOR ZIJ DIE WILLEN. BINNEN MIJN THESIS ONDERZOEK STAAT DIT ASPECT VAN HELING EN HERSTEL OOK CENTRAAL.

LAAT JE INSPIREREN DOOR SPREKER

JOYCE BEX
TRAJECTBEGELEIDER BIJ HET
AFSTAMMINGSCENTRUM

ADOPTIE IS ...

EEN LEVENSLANGE ZACHTE WORSTELING OP ZOEK NAAR JE DIEPE ZELF EN JE BIOLOGISCHE ROOTS OM VREDE TE HEBBEN MET JE VERLEDEN EN TE GENIETEN VAN HET HEDEN

LAAT JE INSPIREREN DOOR SPREKER

DEBORA MATTYS
MEDEOPRICHTER BINNENLANDSGEADOPTERD.BE |
GETUIGENIS #HETGEVOELGEADOPTERD |
LID STUURGROEP AFSTAMMINGSCENTRUM |
LID ALGEMENE VERGADERING ADOPTIEHUIS

ADOPTIE IS ...

EEN GIGANTISCHE INGREEP MET LEVENSLANGE IMPACT DIE SLECHTS IN UITZONDERLIJKE SITUATIES TE RECHTVAARDIGEN IS. LATEN WE EROVER WAKEN DAT HET NOOIT (MEER) EEN DOEL OP ZICH WORDT.

LAAT JE INSPIREREN DOOR SPREKER

SAN-HO PARK CORREWYN
GEWEZEN VOORZITTER VZW TRIOBLA |
MEDEOPRICHTER GEADOPTERD.BE |
GEWEZEN BESTUURSLID BAK (BELGIAN ADOPTEEES KOREA) |
MEDEAUTEUR #HETGEVOELGEADOPTERD |
LID STUURGROEP AFSTAMMINGSCENTRUM |
ZAAKVOERDER/CHEF TABLE D'HO

Ook in november was Katrien Govaert, trajectbegeleider, aanwezig op het adoptietreffen van VAG.

Samen met Astrid Indekeu, expert in onder meer donorconceptie, gaf Ankie Vandekerckhove op 2 december 2021 een korte lezing over het Afstammingscentrum aan studenten Gezondheidsrecht aan de VUB, op uitnodiging van prof. Elise Goossens (Recht en Criminologie).

Op 10 december 2021 was Ankie Vandekerckhove een van de sprekers op een colloquium van de VVOG, de Vlaamse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie, 'Reproductive Medecine: the times they are a-changing'²⁴. In die lezing nam zij stelling in tegen de wettelijk voorziene anonimiteit van donoren en werd deze geproblematiseerd in verhouding tot het recht van eenieder zijn/haar/hun afstamming te kennen. Uit de reacties hierop en uit sommige andere lezingen werd duidelijk dat ook de fertiliteitssector zelf vragen heeft rond de anonimiteit van donoren. Dit is hoopgevend. Een deelnemer wees terecht ook op de toch wel eigenaardige spreidstand in het beleid: op federaal niveau wordt het principe van anonimiteit aangehouden terwijl de Vlaamse overheid het Afstammingscentrum uitbouwt.

3.3 Gerichte communicatie

Een algemene infofiche over het Afstammingscentrum in Nederlands, Engels en Frans werd online verdeeld naar belangengroepen, contactpersonen, het Haags Bureau, buitenlandse partners en diverse geïnteresseerden.

Meer specifiek inzake transnationale adoptie, kregen de adoptiediensten een korte infofiche in Engels, Frans en Spaans over de opdrachten van het Afstammingscentrum, bedoeld voor hun contacten in de herkomstlanden. Ook het secretariaat van het Haags Bureau kreeg dit online document.

²⁴ Voor het programma en de andere sprekers, zie https://www.vvog.be/samenkomst_a%26b_centra_2021

Voorbeeld van de algemene (NL, F, E) en de meer specifieke infofiche (F, E, SP)

Een informatieve folder voor donoren om te verdelen via de fertilitieitscentra. (Deze zal begin 2022 gedistribueerd worden naar alle centra.)

Twee trajectbegeleiders van het Afstammingscentrum werden geïnterviewd voor het magazine van VAG, de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin (Sept. 2021). In dit gesprek konden zij meer concreet toelichten wat het Afstammingscentrum voor geadopteerden, maar ook andere betrokkenen in adoptie, kan betekenen.

3.4 Openingsreceptie

Na het werken in de context van Covid-19 tijdens de eerste maanden, kon het Afstammingscentrum op 1 oktober dan toch een bescheiden openingsfeestje organiseren. Naast professionele en politieke contacten werden natuurlijk ook direct betrokkenen uit de doelgroepen uitgenodigd. Minister Beke gaf een enthousiaste aftrap en het Afstammingscentrum werd kort voorgesteld. Een kleine 75 aanwezigen maakten er samen een gezellige avond van.

“ De laatste pijler berust op het afstammingsrecht en weten waar je vandaan komt. Niet weten waar je vandaan komt, wie je biologische ouders zijn... Het blijft moeilijk. Elk kind, of het nu binnenlands, buitenlands geadopteerd, metis of donorkind is, heeft het recht om te weten waar hij of zij vandaan komt. Recht op roots begint hier in België en slaat op hulp in je zoektocht naar die roots. Het gaat om actieve, financiële en psychische hulp. De oprichting van het Afstammings-centrum is een mooi begin, maar ook die organisatie moet versterkt worden en middelen krijgen om te groeien. Zo kan ze door de huidige regelgeving geen gebruik maken van internationale DNA-databanken, wat net een grote meerwaarde voor interlandelijk geadopteerden zou zijn.”
(Uit een open brief van geadopteerden, op kinderrechtendag, 20 nov. 2021²⁵)

²⁵ https://www.demorgen.be/meningen/adoptie-stopt-niet-na-je-kindertijd-daarom-vragen-wij-nazorg~bb07ac68/?fbclid=IwAR3aVrh86Y4STWnijXlmQ6NgjHyLHo6_yV19fJFDyCElyhyT2pPv_criba0&utm_campaign=shared_earned&utm_medium=social&utm_source=facebook

4 BEGELEIDING BIJ ZOEK- EN AFSTAMMINGSVRAGEN

Het Afstammingscentrum biedt begeleiding en psychosociale ondersteuning bij zoektochten naar (informatie over) genetische verwanten. Dit kan verschillende vormen aannemen: inzage in een adoptiedossier, de zoektocht naar documenten, voorbereidende gesprekken in het kader van een zoekvraag, al dan niet gekoppeld aan een terugreis, de opstart van een zoekproces via DNA-materiaal, het zoeken naar opklaring van een familiegeschiedenis... Het Afstammingscentrum staat hier in voor begeleiding bij zowel de verschillende te nemen stappen, als bij het verwerken van de mogelijke resultaten of het gebrek daaraan.

Voor het DNA-onderzoek²⁶ werkt het Afstammingscentrum zoals gezegd met CME (UZ Leuven), specifiek hiervoor vergund. Het CME staat in voor de opname van de DNA-stalen in de DNA-databank en het onderhoud daarvan, alsook voor het zoeken naar matches.

Bij elke vraag of elke stap wordt het aanbod van de dienstverlening in samenspraak en op maat van de cliënt uitgetekend. Indien nodig verwijst het Afstammingscentrum door naar meer gespecialiseerde diensten of gepaste hulpverlening. Het Afstammingscentrum biedt namelijk zelf geen therapeutische begeleiding.

*“ Ik was ook wel verzadigd na afloop :)
Maar het heeft me wel veel deugd gedaan! (...)
Het betekent echt veel voor me dat je in mijn leven bent verschenen. ”*

Het zal niet verrassend zijn dat Covid-19 de werking van het Afstammingscentrum sterk beïnvloed heeft. Niet enkel het team kon niet steeds fysiek samen werken, maar ook de contacten met cliënten verliepen vaak online. Echt persoonlijk contact blijft dan wel ideaal voor intakegesprekken, dossierinzage of moeilijke boodschappen, maar cliënten konden ook wel de voordelen van onlinegesprekken ervaren (efficiëntie, geen verplaatsing...). De online aanpak lijkt Covid-19 wel te gaan overleven. Mensen zijn daaraan gewend geraakt en online gesprekken hoeven niet per definitie meer afstandelijk te zijn.

Gesprekken gaan in principe door op het kantoor van het Afstammingscentrum te Gent. Indien de cliënt niet zo mobiel is, of indien de afstand toch te groot is, kan overwogen worden om de gesprekken ergens anders te doen. Het Afstammingscentrum kan hiervoor gebruik maken van de lokalen van Pleegzorg, verspreid over heel Vlaanderen en Brussel²⁷.

²⁶ Het is in deze wel opvallend hoe veel meer gedetailleerd het decreet en het besluit zijn over de DNA-onderzoeken dan over de andere zoektochten.

²⁷ Vanaf 2022 zal dit nauwkeurig bijgehouden worden.

4.1 Aanpak en werkwijze

4.1.1 Psychosociaal ondersteuningskader

De trajectbegeleiders hebben een overkoepelend psychosociaal ondersteuningskader²⁸ uitgetekend voor de aanpak van (zo goed als alle) binnenkomende vragen. Daarin wordt onder meer een professioneel kader uitgewerkt rond de rechtenbenadering en het besef dat elke zoekvraag uniek is.

De eigenlijke trajectbegeleiding wordt daarin nader uitgeschreven, naast de stappenplannen per soort zoekvraag. Ook doorverwijzingsmogelijkheden komen in dit kader aan bod. Dit gaat dan zowel over de doorverwijzing binnen het eigen netwerk (voorzieningen, belangengroepen, contactpersonen voor zoekvragen...) en doorverwijzing naar meer gespecialiseerde hulpverlening.

In dit kader staat ook meer in detail uitgewerkt hoe de intake en de ondersteunende en begeleidende gesprekken vorm kunnen krijgen. Voor de intake hanteren de trajectbegeleiders een gestandaardiseerd formulier waarin ook alle elementen van de intake een plaats hebben. Hierbij gaat het dan over: het uitwerken van concrete mogelijkheden in het zoekproces, bespreking van de mogelijks reeds beschikbare informatie, de te bieden psychosociale ondersteuning, toelichten van verwachtingen en kansen op succes, risico's, mogelijke timing, etc., ondersteunen bij dossierinzage, uitleg bij de bestaande juridische kaders en culturele context, de mogelijkheden van bemiddeling bij contacten en ontmoetingen tussen genetische verwanten.

Aandacht voor het gepast afronden van dossiers en het verlenen van nazorg waar nodig is hier ook zeer belangrijk.

“ Hallo ..., ik wou even nog zeggen dat ik me een pak beter voel nu dat ik er met iemand die mij echt kan helpen over kan praten ...Normaal gesproken ben ik niet open en zeker als het over mijn gevoelens gaat maar u bent zo lief en u had direct mijn vertrouwen en ja dat was direct goed, de klik is er en dit heb ik niet bij alle mensen ik voelde me heel erg opgelucht nu ik het nog eens kan vertellen op mijn tempo en heb kunnen zeggen wat mijn wensen zijn.... ik laat u natuurlijk u werk doen ik wil u zeker en vast niet opjagen ma ik hoop dat u me kunt helpen in mijn zoektocht ...u geeft mij terug hoop en moed en voelde me terug wat beter dank mevrouw voor het goed gesprek het lichte wel op xxx ”

4.1.2 Stappenplannen en uniforme aanpak

Voor de verschillende doelgroepen werden van bij de start stappenplannen uitgetekend. Daarin wordt een methodologie uitgewerkt en een gepaste volgorde, zoals uitklaring van de zoekvraag, nagaan welke informatie al beschikbaar is, bekijken welke zoekmogelijkheden er zijn, waar de te verwachten drempels liggen enz.

²⁸ Merk op dat zo'n kader wel altijd ergens 'work in progress' is. Het Afstammingscentrum is aan de hand van dossiers en soms erg uiteenlopende zoekvragen de eigen expertise steeds verder aan het aanscherpen en uitbouwen.

Dergelijke stappenplannen geven houvast aan de trajectbegeleider in het behandelen van de vragen en verzekeren tegelijk een eenvormige, kwaliteitsvolle en professionele aanpak voor elke cliënt.

Voor verschillende stappen in de zoektrajecten werden templates ontwikkeld om deze steeds op een eenvormige manier in elk dossier te kunnen uitvoeren en documenteren. Denk hiervoor aan bijvoorbeeld het verslag van het intakegesprek, bemiddelingsverzoeken, contactname met mogelijke verwanten, contactname bij uitblijven van verdere reactie van de cliënt of van de gezochte verwanten. Alle deze stappen in een dossier worden ook systematisch opgeslagen in de beveiligde app.

4.1.3 Toestemming en tempo cliënt

Zoals hierboven al toegelicht, is de cliënt meester over het dossier en zal het Afstammingscentrum geen stappen ondernemen zonder de nadrukkelijke toestemming hiervoor. Een gedetailleerd toestemmingsformulier wordt doorgenomen tijdens de intake, samen met toelichting van de privacyverklaring (zie Bijlagen).

4.1.4 Privacy

Het Afstammingscentrum verzamelt en verwerkt behoorlijk wat persoonlijke en gevoelige gegevens. De dossiers bevatten informatie over de cliënt zelf, over families en mogelijke verwanten en vaak ook DNA-informatie, wat raakt aan de essentie van elk individu.

Het is dan ook logisch dat de wetgeving inzake bescherming van persoonsgegevens nauwgezet wordt opgevolgd en dat de cliënten erop mogen vertrouwen dat hun gegevens veilig zijn bij het Afstammingscentrum.

De privacyverklaring werd nagezien door de DPO en staat op de website²⁹. De cliënt krijgt dit ook met tekst en uitleg mee bij de intake.

4.1.5 Protocol DNA

Hierboven werd al vermeld hoe de regelgeving in detail bepaalt hoe het Afstammingscentrum en het CME te werk moeten gaan bij DNA-onderzoek. Het CME is het enige vergunde centrum waar het Afstammingscentrum DNA-stalen van cliënten mag laten opnemen.

Het Afstammingscentrum neemt DNA-stalen af (art. 4, 2^oa) om te registreren in de DNA-databank (art. 22) met het oog op mogelijke matching en het vinden van verwantschap.

Verder bepaalt het decreet ook expliciet hoe zo'n DNA-staal afgenomen, gecodeerd en gepseudonimiseerd moet worden en hoe het CME deze stalen dient op te slaan en te onderzoeken. In art. 17 wordt eveneens bepaald dat de daarvoor op te richten DNA-databank uit 3 specifieke registers moet bestaan, namelijk:

- 1° een register voor donoren en donorkinderen;
- 2° een register voor vondelingen;
- 3° een register voor afstandsouders en geadopteerden.

²⁹ <https://Afstammingscentrum.be/wp-content/uploads/2022/02/PrivacyverklaringNov21.pdf>
Zie ook de bijlage achter in dit verslag.

Art. 24 van het decreet beperkt de zoektochten hier tot verwanten in de eerste graad, enkel ouders en kinderen dus.

Het besluit voegt hierbij nog specificaties toe (art.4) over o.a. toestemming van de cliënt, opslag van DNA-stalen en kosten van DNA-onderzoek. Bij MB30 werd tenslotte vastgelegd wat ten laste van de cliënt komt, nl. 85 EUR. Daarmee wordt tegelijk bepaald dat het Afstammingscentrum het saldo bijpast, zijnde 200 EUR voor mannen en 165 EUR voor vrouwen.

In overleg met het CME en rekening houdend met voormelde bepalingen werd een protocol voor DNA-afname, verzending en onderzoek uitgeschreven en opgenomen in een Service Level Agreement. Dit gaat dan onder andere over de afname door een trajectbegeleider, de correcte opslag ervan, de pseudonimisering, de informatie die op de fiche van een DNA-staal moet staan, het gebruik van een unieke code, een dubbelcheck van de vereiste toestemming en zo meer.

Elke maand, indien DNA-stalen afgenomen werden bij het Afstammingscentrum, worden deze opgehaald en naar het CME vervoerd, waar ze opgenomen worden in de DNA-databank voor verder onderzoek naar matching. De beveiliging en pseudonimisering garandeert dat het CME nooit een DNA-staal met een bepaalde persoon kan linken; dat kan enkel bij het Afstammingscentrum gebeuren.

Verderop in dit verslag worden de drempels i.v.m. de DNA-databank en bij deze werkwijze toegelicht, die vanaf het begin van de werking al duidelijk werden.

4.1.6 Verzamelen en updaten van zoekbronnen

Essentieel in de uitvoering van de decretale opdracht is het uitbouwen van zoveel mogelijk correcte zoekinformatie, methodieken, contacten en context-informatie. Dit wordt verder toegelicht onder het hoofdstuk 'Expertise'.

4.1.7 Ontwikkeling app

In de periode voor de opening voor het publiek werd een app ontwikkeld, specifiek voor de werking van het Afstammingscentrum. In deze beveiligde omgeving kunnen alle dossiergegevens opgeslagen worden en kunnen de trajectbegeleiders de dossiers opvolgen en steeds verder aanvullen. Alle verslagen, documenten, DNA-resultaten worden zo per dossier beveiligd bijgehouden.

Het besluit stelt in art. 13 dat de dossiers ofwel op eenvoudig verzoek van de gebruiker ofwel na 100 jaar pas verwijderd worden. Op zich wordt een dossier niet echt afgesloten, tenzij de cliënt dit expliciet vraagt. Voor het Afstammingscentrum gaan dossiers eerder in 'slaapstand' als een cliënt even niet verder opvolgt of reageert. Op die manier is alles niet verloren als de cliënt later toch weer de vraag wil opnemen.

³⁰ MB van 31 mei 2021 (B.S. 21 juni 2021) tot vaststelling van het bedrag dat de gebruiker van het Afstammingscentrum betaalt voor de afname en verwerking van een DNA-staal en de opmaak en matching van het DNA-profiel bij het CME. https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl

4.2 Aantal aanmeldingen

Van 1 april tot 31 december 2021 kreeg het Afstammingscentrum **162 aanmeldingen of vragen**. Vanaf dag één kwamen allerhande vragen binnen, een donor als allereerste. Niet alle vragen leiden echter tot het opstarten van een 'dossier' met toestemmingsformulier, intake en dergelijke. Soms blijkt dat er niet echt een zoekvraag is, maar eerder een louter informatieve vraag, waarop meteen geantwoord kan worden. Of het wordt tijdens een eerste contact al duidelijk dat het geen vraag voor het Afstammingscentrum is. Soms blijven dossiers een hele tijd 'hangen', wanneer een cliënt bijvoorbeeld niet meer reageert. Het aantal dossiers betekent dus niet steeds dat de trajectbegeleiders die ook allemaal voortdurend aan het verwerken zijn.

4.2.1 Wie contacteert het Afstammingscentrum?

Van bij de start bleek de oorspronkelijke opdeling in doelgroepen niet te voldoen aan de variatie van melders bij het Afstammingscentrum. Naast geadopteerden, donorkinderen en metissen kwamen namelijk ook vragen binnen van eerste ouders, van kinderen van overleden donoren of van nog andere verwanten. Ook vragen m.b.t. familiegeheimen, vermoedens over het al dan niet echte 'vaderschap' en twijfels over bepaalde banden van verwantschap worden bij het Afstammingscentrum aangemeld.

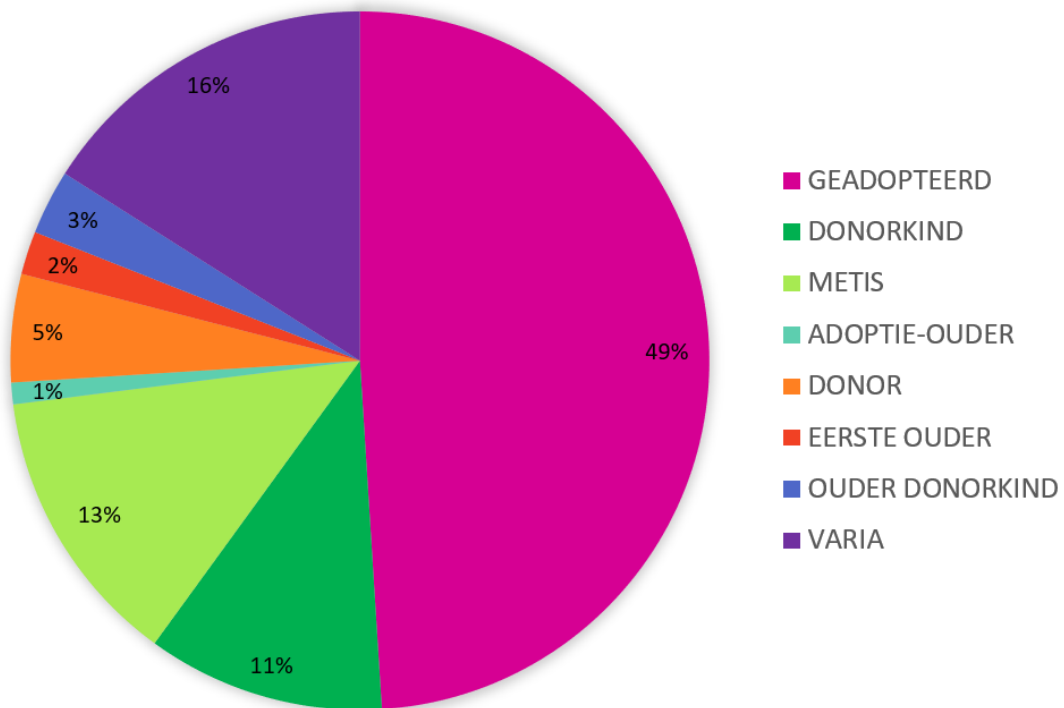
De grootste groep zijn, zoals wel te verwachten viel, de geadopteerden (79 in totaal): 25 binnenlandse geadopteerden, 48 transnationaal geadopteerden, 4 'sous X' geadopteerden en 2 vondelingen. Deze laatste groep staat expliciet apart vermeld in het decreet en moet ook afzonderlijk geregistreerd worden in de DNA-databank, terwijl het eigenlijk ook binnenlands geadopteerden zijn.

Dan volgen de metissen en de donorkinderen met resp. 21 en 18 dossiers.

Van donoren zelf, die vrijwillig afstand willen doen van de hen beloofde anonimiteit, kwamen 8 aanmeldingen binnen.

Aan de kant van de 'ouders' telden we 2 adoptieouders (transnationale adoptie), 3 eerste ouders (1 transnationaal en 2 binnenlandse geboorteouders) en 5 ouders van donorkinderen.

DOELGROEPEN IN PERCENTAGES

“ Bedankt, ...voor uw hulp en begeleiding en dat u voor mij wilt zoeken naar mijn mama ik heb geen seconde spijt dat ik bij jullie mijn verzoek heb ingediend!! 😊😊😊😊😊 ”

Zo'n 26 aanmeldingen vielen niet echt toe te wijzen aan de bestaande categorieën. Op een bepaald moment is het niet aangewezen om nog meer categorieën te gaan aanmaken, maar toch vereist het relatief hoge aantal 'varia'-dossiers een woordje uitleg. Dit zijn dan doorgaans vermoedens rond familiegeheimen en aanwijzingen dat de zorgvader niet de biologische vader is. Of het zijn vragen die enkele generaties verder gaan dan de eigen ouders, zoals bijvoorbeeld een geadopteerde tweelingbroer van een overleden vader, een zoektocht naar een vermoedelijke halfzus, een baby die misschien door de grootmoeder voor adoptie werd afgestaan. Dit zijn ook allemaal afstammingsvragen en kwamen toch onverwachts meer voor dan aanvankelijk kon vermoed worden.

Van het totaal van 162 aanmeldingen waren er 16 informatieve vragen. Daarvoor werd geen dossier opgestart. Van de 146 eigenlijke dossiers, zijn er intussen 3 opgeschort (voorlopig afgesloten maar 'slapend') en 3 volledige afgesloten op vraag van de cliënt. Een casus betrof een eerste moeder uit een Afrikaans herkomstland wiens dochter, intussen volwassen, teruggevonden werd, die in Wallonië geadopteerd was. In 7 dossiers wordt nog (even) gewacht op verdere reactie van de cliënt.

4.2.2 Wat zoekt men?

Het decreet spreekt met name over inzage in adoptiedossiers en over DNA-onderzoek. De vragen die bij het Afstammingscentrum terecht komen bestrijken echter een veel ruimer scala, net als de vraagstellers niet te beperken zijn tot vaste categorieën.

Op basis van wat binnenkomt delen de trajectbegeleiders de vragen op in 3 grote categorieën en combinaties ervan³¹:

- I = Inzage in (adoptie)dossiers: dit impliceert het opzoeken van dossiers, het doornemen en het begeleiden van de inzage ervan
- D = DNA-onderzoek: dit kan zowel een afname van DNA-staal zijn en opname ervan in de CME Databank, als het begeleiden van DNA-onderzoek met behulp van internationale databanken, met inbegrip van het lezen van de resultaten ervan
- B = Bemiddeling: dit gaat over het voorzichtig leggen van contacten of pogingen daartoe. Dat gebeurt niet onmiddellijk bij de start van een dossier maar wordt vaak al wel gevraagd voor een later moment.

Combinaties komen duidelijk het meest voor met 73 dossiers waarin sprake is van inzage, DNA-onderzoek én bemiddeling, 26 dossiers met inzage en bemiddeling en 22 dossiers met DNA-onderzoek en bemiddeling. Verder werd in 8 dossiers louter inzage gevraagd, ook in 8 dossiers een bemiddeling en in 5 dossiers een DNA-onderzoek. Onder 'D' werden alle dossiers opgenomen waar DNA-onderzoek ter sprake komt. Dit zijn dus niet enkel die dossiers waar een staal wordt afgenomen bij het Afstammingscentrum en opgenomen in de databank bij het CME, maar ook dossiers waar dat nog kan gaan gebeuren of dossiers waar op initiatief van de cliënt met internationale databanken gewerkt wordt.

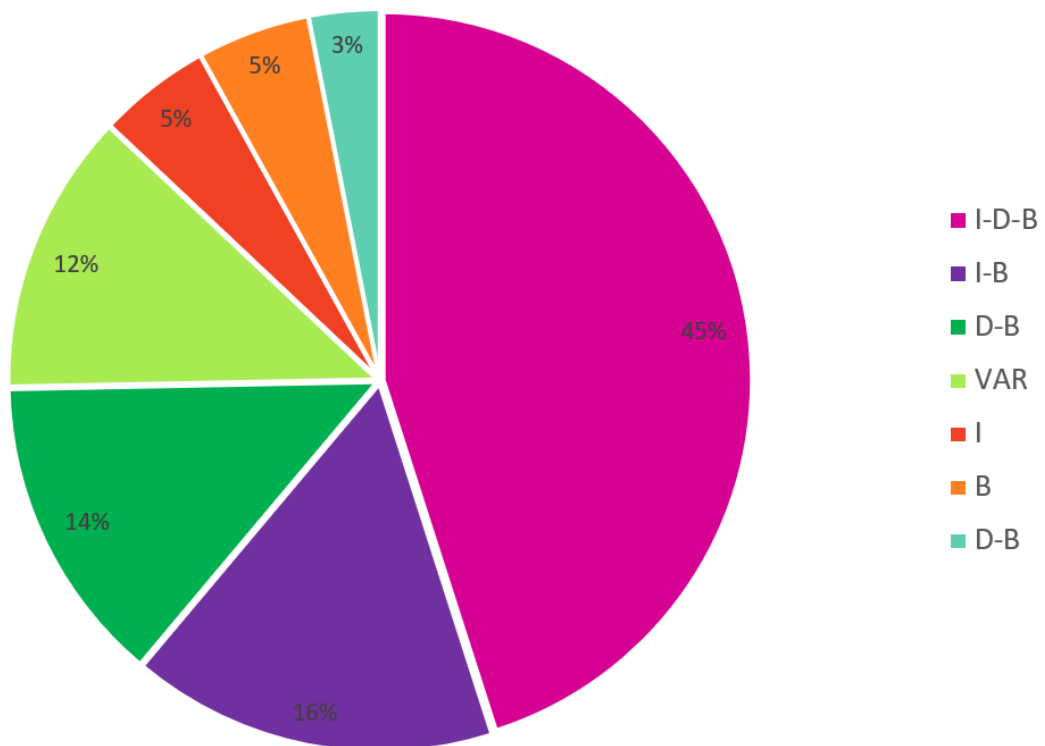
Bij het DNA-onderzoek werd van bij de start al duidelijk dat het Afstammingscentrum met enkele ernstige beperkingen te maken heeft (zie verder). Dit gaf als resultaat dat er slechts

³¹ Het besluit (art. 15) vraagt het volgende op te nemen in het activiteitenverslag: het aantal aanmeldingen van individuele vragen naar afstamming, vragen die leiden tot de afname van een DNA-staal, vragen tot inzage in dossiers met gegevens van genetische verwanten, het aantal lopende dossiers, het aantal bemiddelingen tussen genetische verwanten en het aantal DNA-stalen die overgemaakt zijn aan het vergunde centrum voor menselijke erfelijkheid. Gezien de gecombineerde vragen is dit niet zo strikt op te delen.

11 DNA-stalen werden afgenomen en aan het CME overgemaakt. 7 daarvan waren gerelateerd aan een donorconceptie en 4 aan een adoptie (waarvan 3 binnenlandse). Tot nog toe leidde geen enkele daarvan tot een match in verwantschap.

“ Ik heb er in elk geval vrede mee dat dit niet voor mij zal weggelegd zijn.
Hartelijk dank voor uw zeer gewaardeerde hulp. ”

SOORTEN VRAGEN IN PERCENTAGES

Ook hier vallen 20 dossiers onder 'varia', niet te vatten in de andere categorieën. Het gaat hier dan over een nog onduidelijke vraagstelling, over contacten door personen die nog niet weten of ze een dossier willen openen, over louter informatieve vragen of dossiers waarin na een eerste aanmelding en uitnodiging geen reactie meer komt.

4.3 Knelpunten en uitdagingen

Het startjaar van een nieuwe voorziening zit steeds vol uitdagingen. Hier was dit niet anders.

Met zoveel verschillende belanghebbenden die reikhalzend uitkeken naar de start van het Afstammingscentrum, mag het ook niet verwonderen dat er veel uiteenlopende verwachtingen gekoesterd werden. Het team dat aangesteld werd kan niet aan al deze verwachtingen voldoen en de gekozen werkwijze stelde lang niet iedereen even tevreden. Dat kan ook niet, maar het team staat wel open voor constructieve kritiek. Aan commentaren die niet of onvoldoende rekening houden met de decretale en budgettaire context kan minder makkelijk tegemoetgekomen worden.

4.3.1 Drempels bij het DNA-onderzoek

Verschillende hindernissen in de regeling van het DNA-onderzoek kwamen al snel naar boven in de behandeling van concrete dossiers. Dit raakt aan de essentie van het Afstammingscentrum en deze problematiek werd dan ook al besproken in de stuurgroep, bij Kenniscentrum Pleegzorg en bij het kabinet³². Het creëert nl. een vicieuze cirkel: hindernissen maken dat cliënten weinig DNA-stalen laten afnemen, waardoor de kansen op matches drastisch afneemt, waardoor opnieuw minder cliënten geneigd zullen zijn deze databank te gebruiken. De beperkingen gaan vele cliënten naar de commerciële, internationale databanken leiden. Deze zijn niet enkel goedkoper, maar bevatten ook veel meer stalen en dus meer kans op een match. Het Afstammingscentrum kan dit niet tegenhouden en heeft hiervoor ook alle begrip. Cliënten kunnen ook dan nog steeds beroep blijven doen op het Afstammingscentrum voor psychosociale ondersteuning, het goed inschatten van de resultaten, het emotioneel verwerken van een gebrek aan resultaat, of het nagaan wat de volgende stappen kunnen zijn.

Het is hierbij zeker ook van belang om goed te beseffen dat de regelingen van DNA-afname, onderzoek en matching niet enkel gelden voor donorkinderen en donoren. Het werken met DNA is ook van groot belang in het kader van adoptie of voor de vragen die het Afstammingscentrum krijgt van metissen en andere belanghebbenden.

De beperking tot de **eerste graad** is van bij de start een zware hindernis gebleken. Meerdere cliënten gaan op zoek naar siblings, of (half)broers en –zussen, zeker in die gevallen waar de kans groot is dat de eerste ouder(s) intussen overleden is. Deze drempel, ingevoerd ter wille van de privacy van eenieder die niet gevonden wil worden, ondergraaft de facto de uitvoering van het recht op afstammingsinformatie³³. Een uitbreiding naar minstens de tweede graad in de zijlijn is echt noodzakelijk. Dit is bijvoorbeeld ook al mogelijk in Nederland en Groot-Brittannië.

³² Over deze problematiek werd al een gedetailleerde nota opgemaakt voor de minister van Welzijn. De inhoud ervan wordt in dit verslag kort samengevat. De nota zelf werd ten gronde besproken met een kabinetsmedewerker op 17 november 2021.

³³Zie ook het advies Kinderrechtencommissariaat, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/advies_2018_2019_08_advies_Afstammingscentrum_en_dna_databank.pdf

De **kostprijs**, verdeeld over het cliënteel en het Afstammingscentrum, weegt ook zwaar door³⁴. Een aanzienlijk deel van het werkingsbudget (oplopend tot een kleine 30.000EUR bij voldoende DNA-stalen) wordt daardoor ingenomen en neemt aldus ruimte af voor de andere opdrachten van het Afstammingscentrum. Voor sommige cliënten is ook de gevraagde 85 EUR al een te zware kost. Denk bijvoorbeeld aan studenten of minderjarigen. Ook donoren, die vrijwillig hun DNA-staal willen geven, worden daardoor wel afgeschrikt. Bijkomend moet het Afstammingscentrum een forfait van 5000 EUR betalen als het afgesproken aantal stalen, 100 op jaarbasis, niet behaald wordt. Het CME, dat hiervoor niet gesubsidieerd wordt, moet namelijk wel in staat blijven de databank te onderhouden. Enkele denkpijsten werden hieromtrent al overwogen, maar die leidden dan op hun beurt tot andere vragen en problemen. Is het bijvoorbeeld ethisch verantwoord om aan donoren een gratis DNA-afname te geven terwijl de zoekende partij, cliënten van het Afstammingscentrum, wel nog zouden moeten betalen? Kan je zonder al te veel beperkingen in inbreuken op de privésfeer een systeem van sociale tarifiering uitbouwen? Kan je minderjaren kosteloos bedienen, uitgaande van hun minvermogenheid (parallel met de redenering bij de gratis rechtsbijstand)? Hoe dan ook worden dergelijke kosten gemaakt en zal iemand ze moeten betalen. Deze vraag ligt dus nog open.

Op eerder **technisch** vlak is er de vereiste dat het CME enkel DNA-stalen mag opslaan en onderzoeken die door het Afstammingscentrum werden aangeleverd (art. 5 van het besluit). Cliënten die al DNA-staal lieten afnemen kunnen dat voorlopig niet inbrengen in de registers van het Afstammingscentrum /CME.

Ook het bijhouden van stalen in 3 aparte registers lijkt op termijn irrelevant en contraproductief³⁵. Het Afstammingscentrum ontvangt trouwens ook vragen die in geen van de registers blijken te passen: zo zijn er de vragen van metissen die niet geadopteerd werden (maar wel dezelfde behandeling moeten kunnen krijgen), vragen van personen die het gevoel hebben dat ze genetisch niet van hun ouders afstammen, maar vermoeden dat er familiegeheimen spelen e.d. Deze opdeling komt dus niet tegemoet aan de realiteit en variëteit van vragen.

In concrete dossiers bleek al snel dat hiermee de essentie van de werking van het Afstammingscentrum geraakt wordt.

In sommige dossiers is de donor overleden en willen familieleden vrijwillig DNA afstaan om eventueel toch gevonden te kunnen worden. Het is erg bijzonder dat nabestaanden van donoren zo de zoektocht van anderen mee willen ondersteunen. Het is dan ook des te

³⁴ Het CME geeft hiervoor wel een verduidelijkende uitleg en wijst op de gevaren van het louter vergelijken op basis van prijszetting. De lagere prijs bij de commerciële databanken (tussen de 50 EUR à 150 EUR) kan onder meer gegeven worden door het hoge aantal analyses dat ze kunnen doen, door het feit dat daarmee niet de gehele werkingskost moet betaald worden (daarvoor gaan ze data ook commercialiseren) en door het feit dat er geen GDPR-beperkingen gevolgd moeten worden. Het CME geeft verder nog mee dat er ook relatief weinig gekend is over de frequentie van positieve linken in tegenstelling tot de huidige opzet van de Vlaamse DNA-databank die de garantie geeft dat elke vastgestelde match een positieve biologische verwantschap is.

³⁵ Zeker het aparte register voor 'vondelingen' is echt problematisch. Zij zijn doorgaans geadopteerd en kunnen dus beter in dat register opgenomen worden.

jammer dat niet de kostprijs hier direct het probleem is, maar wel de begrenzing tot de eerste graad en het niet passen in één van de 3 registers.

Metissen hebben vaak zoekvragen naar siblings, gezien hun ouders vermoedelijk overleden zijn. Ook dit is momenteel niet mogelijk door de beperking tot de eerste graad.

Een 57-jarige geadopteerde beseft dat ze waarschijnlijk te laat is om haar eerste ouder(s) nog te vinden, laat staan bevestigd te zien d.m.v. DNA. Ze zou wel siblings of andere familieleden willen vinden, maar ook deze case gaat voorbij de eerste graad.

Een donorkind, student nog, twijfelt om DNA af te staan omdat 85 EUR een hoge kost is.

Een eerste ouder uit Ethiopië vond mede door tussenkomst van het Afstammingscentrum haar de dochter, die door Belgen geadopteerd was. Momenteel is er nog geen vraag naar DNA-matching, maar als die er zou komen, zien we geen mogelijkheid om DNA van de eerste moeder in de databank te krijgen. DNA-stalen van eerste ouders van transnationaal geadopteerden kunnen sowieso niet afgenomen worden door het Afstammingscentrum om zo in de databank van het CME te geraken. Hier kunnen bloedstalen een uitweg bieden.

Een 30-jarige vrouw haakt bij het eerste contact al af wanneer ze begrijpt dat ze niet in de 2^e graad kan zoeken. Ze is op zoek naar haar volle zus en haar moeder is hierover niet aanspreekbaar. Bij het Afstammingscentrum kan ze hier dus niet verder geholpen worden.

4.3.2 Toegang tot het rijksregister

Het Afstammingscentrum heeft vooralsnog geen toegang tot het Rijksregister. I.t.t. het VCA is het Afstammingscentrum geen overheid en toegang verkrijgen tot het rijksregister heeft behoorlijk wat voeten in de aarde. Dat is natuurlijk terecht, maar nu bepaalde taken van het VCA bij wijze van spreken overgeheveld werden naar het Afstammingscentrum, was het misschien logisch geweest dat daarbij ook het nodige instrumentarium zou worden meegeven.

Ook dit is al heel snel een serieuze hindernis gebleken in het zoekwerk. De aanvraag tot toegang werd, in nauw overleg met de DPO, ingediend, maar vooralsnog niet bekomen. Dit houdt tegelijk de toegang tot het Vreemdelingenregister tegen.

Overleg met een ambtenaar van het Rijksregister leerde dat men strikter wordt in het verlenen van toegang, omwille van de strengere privacybescherming, en dat er voor het Afstammingscentrum in casu een ondubbelzinnige decretale grondslag ontbreekt.

In 2022 wordt dit verder uitgezocht, want deze toegang is toch wel onmisbaar voor de werking van het Afstammingscentrum.

4.3.3 Hoe ver mogen we zoeken? Wat kunnen we zoeken? Wat mogen we delen?

Elke vraag die bij het Afstammingscentrum onderzocht wordt, stelt het recht van de cliënt op afstammingsinformatie voorop. Dit houdt de facto in dat we zoekacties ondernemen naar personen die nog niet weten dat ze gezocht worden, naar mensen die niet willen gevonden worden, naar mensen die zelf ook al op zoek gingen... Hoe dan ook, het recht op afstammingsinformatie komt regelmatig in conflict met het recht op bescherming van de privacy. Het Afstammingscentrum moet steeds balanceren tussen deze evenwaardige grondrechten. Dit is geen evidente oefening en roept zowel juridische als ethische vragen op. Deze vragen komen aan bod in teamvergaderingen, tijdens intervisie en zullen op een

later moment ook voorgelegd worden aan de experts om verder uit te klaren. Hoe dan ook zullen eenvoudige antwoorden, toepasbaar op alle casussen, niet makkelijk gevonden worden.

Punt blijft ook dat het Afstammingscentrum van de overheid een mandaat kreeg om het recht op afstammingsinformatie te gaan waarmaken voor de cliënt. Indien contacten gelegd worden met gezochte personen, gebeurt dit stapsgewijs, tactvol en met de nodige discretie. Het Afstammingscentrum is zich ten volle bewust van de mogelijke impact, positief en negatief, die dergelijke interventies kunnen hebben op het leven van de gezochte personen en hun families.

“ Dankjewel alvast! Heel mooi verwoord. Ik kan het niet beter verwoorden. De brief is prima zo. Ik keek het net even na. ”

Als die persoon dan bijvoorbeeld blijft weigeren of niet reageert, dan moet het Afstammingscentrum zich daar uiteindelijk ook bij neerleggen. Dit is in de verschillende dossiers ook anders in te vullen.

Een donor bijvoorbeeld, kreeg binnen het vigerend wettelijk kader een garantie op anonimiteit en ook het Afstammingscentrum kan daar, als gesubsidieerde voorziening, niet zomaar tegen in gaan. Aan de andere kant is er ook begrip voor het feit dat cliënten met informatie over hun donor anders omgaan en zich niet altijd aan die wettelijke grenzen (kunnen) houden. Hun drijfveer, hun zoektocht en hun nood om te weten is zo sterk, dat ook het Afstammingscentrum dat niet steeds kan tegenhouden. De ondersteuning die cliënten krijgen bij hun vragen is dan ook des te belangrijk om dit niet enkel goed te kaderen maar ook goed te timen.

Bij zoektochten in het kader van adoptie kan het Afstammingscentrum bijvoorbeeld ook de nodige toelichting geven op de negatieve repercussies op het leven van een eerste moeder, binnen een gegeven culturele en/of religieuze context. Indien het 'geheim' van de afstand van het kind open gelegd wordt, is dit bijvoorbeeld al helemaal anders voor en vrouw in Burkina Faso dan in België.

Het Afstammingscentrum gaat in elk geval ook erg omzichtig te werk bij het delen van moeilijke of 'riskante' informatie. Soms wordt geopperd dat het beter kan zijn om niet te weten. Het Afstammingscentrum volgt deze redenering niet en stelt de professionele begeleiding voorop. Het principe is dat de cliënt recht heeft op alle beschikbare en gevonden informatie, hoe pijnlijk (of mogelijks onjuist) die ook kan zijn. Wel wordt goed toegelicht dat eenmaal men iets te weten krijgt, dit niet ongedaan kan worden. De trajectbegeleiders zullen ook in moeilijke dossiers de cliënt zo goed mogelijk bijstaan, ondersteunen en waar aangewezen de cliënt doorverwijzen naar meer gespecialiseerde hulpverlening.

4.3.4 De geldende regeling inzake anonimiteit, controle en registratie bij spermadonatie

De wet op de medisch begeleide voortplanting van 2007³⁶ bevat in art. 57 het principe van de anonimiteit (tenzij betrokken daar bij overeenkomst van afwijken, maar dat gebeurt eerder uitonderlijk.) In de huidige stand van zaken, met internationale DNA-databanken die steeds meer resultaten opleveren en gewijzigde inzichten rond het recht op afstammingsinformatie is dit principe stilaan onhoudbaar geworden. Zowel nationaal³⁷ als op Europees³⁸ vlak wordt in deze materie ook voorgesteld om dit principe af te schaffen, zoals dit al gebeurde in meerdere landen rondom ons. Terecht wordt bij het voorstel van Dhr. De Caluwé nadrukkelijk gesteld dat “de huidige wet MBV totaal geen aandacht heeft voor het belang van het kind, wat onaanvaardbaar is in 2021”.

België wordt een uitzondering tussen EU-landen als Frankrijk, Zweden, Oostenrijk, Nederland, Finland, Kroatië, Duitsland, Portugal en Ierland. Verder zijn donoren ook niet langer anoniem in Zwitserland, Noorwegen, Verenigd Koninkrijk, Argentinië, Nieuw-Zeeland en Australië.

De wet bepaalt ook in art. 26 dat “De overtallige embryo's van eenzelfde donor of donorpaar niet gebruikt mogen worden om bij meer dan zes verschillende vrouwen telkens één of meerdere kinderen geboren te laten worden.” Op deze regel lijkt alle effectieve controle zoek. Dit wordt blijkbaar niet echt bijgehouden omwille van privacy-redenen? Een centraal informatie- en uitwisselsysteem bestaat nog steeds niet en donoren gaven al aan bij het Afstammingscentrum dat ze zonder veel problemen bij meerdere fertiliteitscentra gaan doneren. Vraag is ook of er wel steeds voldoende controle is over wiens staal bij wie wordt ingebracht? Nu het de laatste tijd in Nederland schandalen regent (Karbaat, Wildschut en anderen), zou het o.i. wel naïef zijn om te denken dat dit hier nooit gebeurde?

Daarnaast valt in realiteit niet tegen te houden dat vrouwen zonder enig toezicht, controle of begeleiding, in de eigen privékring op zoek gaan naar bruikbaar sperma. Met alle begrip voor de kinderwens van personen, maar het is in deze wel duidelijk dat er amper of niet nagedacht wordt over mogelijke problemen voor het kind zelf op langere termijn.

³⁶ Wet van 6 juli betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten (*B.S.*, 17 juli 2007)

https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg_2.pl?language=nl&nm=2007023090&la=N

³⁷ Meerdere stemmen gingen al op om deze problemen aan te pakken en ook de anonimiteit af te schaffen. Zie interpellaties en voorstellen van mevr. Van Hoof, Mevr. Van Peel, dhr. De Caluwe en recent bijvoorbeeld nog wetsvoorstel van deze laatste van 7 juli 2021 (DOC 55 2114/001, <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2114/55K2114001.pdf>)

³⁸ Zie “Anonymous donation of sperm and oocytes: balancing the rights of parents, donors and children” Parliamentary Assembly Recommendation 2156 (2019), (Reply adopted by the Committee of Ministers on 9 October 2019 at the 1356th meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680981fdb

5 UITBOUWEN EXPERTISE

Het Afstammingscentrum volgt beleidsontwikkelingen, wetenschappelijke inzichten en literatuur m.b.t. afstamming en verwantschap op en bouwt voortdurend de eigen documentatie hierover uit. Onderzoek, vakliteratuur en andere documentatie wordt zoveel mogelijk opgevolgd, doorgenomen en bijgehouden op het Afstammingscentrum. Een deel daarvan wordt voor het publiek toegankelijk gemaakt op de website.

5.1 Aanboren van zoekbronnen en valkuilen hierbij

Een eerste domein van expertise ligt in de uitbouw van zoekprocedures bij concrete afstammings- en zoekvragen. Hoe begin je daaraan? Waar moet je op letten? Hoe lees je DNA-resultaten? Waar vind je betrouwbaar materiaal? Hoe stel je stambomen op of hoe zoek je data daarover uit?

Het Afstammingscentrum is een nieuwe voorziening met zo'n expliciete opdracht inzake afstammingsvragen en zoektochten. Dit betekent dat er nog veel uitgezocht en afgetast moet worden in deze zoekopdrachten. In de aanloop van de opstart werd al veel expertise bij elkaar gebracht vanuit de belangengroepen (zoals donorkinderen en groepen van geadopteerden) en vanuit professionals in de betrokken sectoren, die reeds ervaring hadden in deze materie. Ook leden van de oorspronkelijke stuurgroep en teamleden brachten al veel kennis binnen.

Vanaf de start ging het Afstammingscentrum ook in overleg met organisaties en partners die reeds relevante kennis hebben op dit terrein, zoals de erkende adoptiediensten, het Steunpunt Adoptie en medewerkers van het project metissen bij het Rijksarchief of buitenlandse organisaties (zoals Child Identity Protection) en individuele experts. Deze laatste zijn personen die vanuit een bepaalde gedrevenheid of eigen levenservaring werkzaam zijn in het ondersteunen van zoektochten op meerdere manieren. Sommigen van hen contacteerden het Afstammingscentrum en mogelijkheden tot samenwerking werden onderzocht. De aanpak van deze actoren wordt binnen de doelgroepen wel op uiteenlopende wijze beoordeeld, gaande van blind vertrouwen tot stevige kritieken en waarschuwingen en alles daartussen. Dat maakt het niet eenvoudig voor het Afstammingscentrum om met hen officieel in zee te gaan. Voorlopig wordt dan ook gewerkt op basis van een gedragscode, waarin de belangrijkste uitgangspunten vermeld staan. Cliënten krijgen van het Afstammingscentrum dan wel informatie over deze actoren maar tegelijk ook de boodschap dat ze een eventuele samenwerking op eigen risico aangaan. Het Afstammingscentrum heeft namelijk onvoldoende zicht en informatie om voor de werking van deze personen garant te kunnen staan³⁹.

Hetzelfde geldt voor het werken met de internationale DNA-databanken. Het aantal DNA-stalen loopt daar in de miljoenen wat de kans op een match aanzienlijk verhoogt. Tegelijk blijven dit bedrijven die duidelijk winst beogen, die niet steeds even strikt de

³⁹ Zo wordt soms gezegd dat de voorgestelde ervaring niet zo bijzonder sterk is, dat men gebruik maakt van niet al te koosjere zoekmethodes, dat men informatie deelt in de media zonder toestemming van de cliënt enz. Het is evident dat het Afstammingscentrum zich hier niet officieel aan kan linken. De voorkeur gaat dan ook uit naar overheden en erkende instanties.

privacywetgeving (moeten) volgen en die bijvoorbeeld ook data van cliënten voor andere doeleinden gebruiken. Opnieuw zal het Afstammingscentrum cliënten hierover informeren, maar verder gaat de client hier op eigen risico mee verder.

Het is evident dat cliënten blijvend beroep doen op het Afstammingscentrum voor verdere begeleiding of voor ondersteuning bij het bekomen van eventuele zoekresultaten uit deze bronnen.

Voor het zoeken bij transnationale adoptie worden landenfiches aangelegd en aangevuld over de landen van herkomst, met o.a. informatie over de vigerende wetgeving, centrale autoriteiten, relevante NGO's of andere partners, contactpersonen die hier en/of ter plaatse een hulp kunnen zijn bij het zoeken en zo meer.

Daarnaast vinden we ook belangrijke informatie in de ervaring van anderen, en tijdens de eigen zoektochten zelf.

Informatie wordt ook verzameld bij de adoptiediensten, het VCA, het Rijksarchief (met name voor de metisdossiers) op wiens samenwerking het Afstammingscentrum kan rekenen in individuele zoekdossiers.

Het Afstammingscentrum is momenteel ook in dialoog met de International Social Service (ISS) over mogelijk lidmaatschap⁴⁰. Deze internationale NGO is al jaren actief op het vlak van transnationale adoptie en zo ook rond de ondersteuning van rechten en belangen van geadopteerden. Voor de zoektochten kan ISS relevante informatie verschaffen over de landen van herkomst, de cultuur, de wetgeving, te contacteren instanties e.d. Enkel leden hebben toegang tot deze informatie. In 2022 zal de aanvraag tot lidmaatschap van het Afstammingscentrum beoordeeld worden.

⁴⁰ Mailverkeer en online vergaderingen op 19 mei 2021 en 23 september 2021.

5.2 Vormingen

Het team van het Afstammingscentrum blijft zich informeren over alles wat met de opdracht te maken heeft en neemt zo ook deel aan vormingen en conferenties, zoals:

- Rethinking Kinship⁴¹ webinar, 16 april 2021: the Right to Identity and Access to Information on Genetic Origin and Parentage⁴²
- Toelichting van het Steunpunt Adoptie, 4 juni 2021: Onlinegesprekken voeren
- ChIP⁴³ webinar, 13-14 september 2021: Child's Right to identity in Assisted Reproductive Technology⁴⁴ (Child Identity Protection NGO)
- Zoom event Chilean Adoptees Worldwide, 23 oktober 2021
- Zoom event Chilean Adoptees Worldwide, 4 december 2021
- Lezing, 10 december 2021: 'We zijn hier thuis maar voelen ons niet welkom', Dr. Floor Verhaeghe (CESSMIR – Ugent). Lezing over belonging in een migratiecontext en de vragen over de eigen identiteit, zoals die een rol kunnen spelen bij het zoeken naar de eigen afstammingsinformatie.

In oktober 2021 ging het hele team van het Afstammingscentrum op werkbezoek bij het FIOM in Nederland. FIOM bestaat al sinds 1930 en is doorheen de jaren ook meer en meer gaan inzetten op afstammingskwesaties en zoektochten. FIOM werkt ook samen een specifiek daarvoor uitgebouwde KID-DNA databank. Het Afstammingscentrum kon al een en ander opsteken en leren uit hun ervaringen.

⁴¹ <https://www.rethinkin.eu/about/>

⁴² Voor het programma en sprekers, zie <https://www.rethinkin.eu/activities/>

⁴³ Internationale NGO, Child Identity Protection, www.child-identity.org

⁴⁴ Voor het programma en sprekers, zie <https://child-identity.org/en/resources/advocacy-and-policy/214-13-14-september-2022-symposium-webinar-on-child-s-right-to-identity-in-assisted-reproductive-technology.html>

5.3 Expertenlijst

Voor de uitbouw als expertisecentrum zal het Afstammingscentrum ook beroep kunnen doen op deskundigen uit meerdere disciplines⁴⁵. In 2021 werden daarrond nog geen concrete activiteiten uitgerold, maar werden verkennende contacten gelegd. De stuurgroep koos ervoor om niet zozeer een vaste 'adviesraad' samen te stellen, maar wel experts uit diverse disciplines te vragen om zich te engageren voor het Afstammingscentrum en ad hoc beschikbaar te zijn in geval van vragen of discussiepunten, hetzij dossiergeboden, hetzij meer algemeen. Deze lijst van experts kan de komende jaren zeker nog uitgebreid worden, maar we zijn de volgende personen nu al bijzonder erkentelijk voor hun toezegging om hun kennis en ervaring te delen:

- Tom Balthazar (Ugent), prof. gezondheidsrecht, kennis van medische ethiek
- Chiara Candaele (UA), doctoraat geschiedenis, werkzaam bij het onderzoeksproject rond de metissen bij het Rijksarchief
- Jean Jaques Cassiman (KUL), prof. em. Genetica
- Sarah Heynssens (Ugent), historica, onderzoek naar metissen, auteur van 'De kinderen van Save: een geschiedenis tussen Afrika en België'
- Astrid Indekeu (KUL), Master Klinische Psychologie, Master in seksuologie, doctor in Biomedische wetenschappen, werkzaam geweest bij FIOM, auteur van o.a. 'Anders en toch gewoon' over donorkinderen en -gezinnen.
- Maarten Larmuseau (KUL), prof. genetica
- Julie Ryngaert, jurist bij het Kinderrechtencommissariaat, betrokken bij o.a. het panel gedwongen adopties en de voorbereiding van het Afstammingscentrum
- Frederik Swennen (UA), prof. familierecht, decaan Faculteit Rechten, onderzoek Rethinking Kinship
- Nicole Vliegen (KUL), prof. Psychologie, coördinator Leuvense Adoptie Studies
- Sophie Withaecx (VUB, Maastricht Univ.), assistent prof., doctor filosofie, gender en diversiteit en afrikanistiek, expert in effecten van migratie, racisme en exclusie

In het opstartjaar werd nog geen beroep gedaan op hun expertise, enerzijds door een te volle agenda, anderzijds door de beperkingen van Covid-19. In 2022 zullen zij waar aangewezen meer betrokken worden in de werking van het Afstammingscentrum.

⁴⁵ Dit werd ook al aangehaald in het vergunningsdossier.

6 NETWERKING – WERKVELD – PARTNERS

Het is evident dat het Afstammingscentrum samenwerking zoekt met relevante partners om kennis uit te breiden, inzichten te delen en zo de decretale opdrachten beter te kunnen uitvoeren. In een eerste periode werd dan ook met meerdere instanties contact gezocht, in binnen- en buitenland, werden verkennende gesprekken gevoerd en het werkveld verder onderzocht. Het werd al snel duidelijk dat er niet zo heel erg veel gelijkaardige voorzieningen als het Afstammingscentrum bestaan, wereldwijd. Deze specifieke invulling van 'nazorg'⁴⁶ is relatief nieuw. Voorheen was bijvoorbeeld het inzagerecht van geadopteerden wel al decretaal omschreven werd dit in Vlaanderen opgenomen door het VCA en de erkende adoptiediensten. De onafhankelijke positie van het Afstammingscentrum - zelf geen actor in het adoptieveld – kan vanuit het perspectief van de cliënt neutraler aanvoeld worden en zo een meerwaarde bieden bij hun vragen naar inzage. Vanuit de specifieke positie en gemandateerd door het decreet kan het Afstammingscentrum zich ten volle focussen op het belang en de rechten van i.c. de geadopteerde.

Eenzelfde redenering kan gevolgd worden voor donorkinderen, gezien het Afstammingscentrum evenmin verbonden is aan fertiliteitscentra of andere betrokken instanties voor donorconceptie.

In 2021 werden gesprekken gevoerd met relevante partners en waar aangewezen werden meer concrete afspraken gemaakt rond de opvang, het doorverwijzen en het afhandelen van diverse zoekvragen.

Met sommige actoren is er een meer gesystemiseerd overleg, bij anderen gebeurt dat meer op ad hoc basis.

6.1 Adoptie

Het agentschap Opgroeien is toezichhoudende overheid van het Afstammingscentrum en **bilateraal overleg** met het Vlaams Centrum Adoptie (VCA) is dan ook aangewezen. Dit gebeurde op 19 januari, 25 maart, 27 oktober.

Hier kwamen onder meer volgende punten aan bod: afspraken over de opstart van het Afstammingscentrum, rol van VCA als toezichhoudende overheid, de centrale positie als hét aanspreekpunt bij uitstek voor afstammingsvragen van het Afstammingscentrum, het beleidsdocument aan het kabinet over de drempels in het DNA-onderzoek, de concrete werking in dossiers en de rol van VCA daarbij, de invulling van het inzagerecht (ook buiten adoptie?), lidmaatschap van ISS.

Op 26 oktober zat het Afstammingscentrum samen met het VCA en de Centrale Overheid Adoptie van de Frans Gemeenschap, ACC. Daar bestaat vooralsnog geen Afstammingscentrum en het Afstammingscentrum ontvang af en toe ook vragen uit dat landsgedeelte. Voorlopig werd eerder pragmatisch afgesproken dat het Afstammingscentrum ook deze

⁴⁶ Voor het Afstammingscentrum is deze term niet echt zo toepasselijk, al was het maar omdat de cliënt bij het Afstammingscentrum geen voorafgaand traject gelopen heeft. De vraag naar afstammingsinfo staat hier op zich en vormt de start van een dossier.

vragen zal opnemen en dat het daarvoor ook kan rekenen op de medewerking van de erkende adoptiediensten van de Franse Gemeenschap.

Het Afstammingscentrum nam deel aan het **Groot Adoptie Overleg** op 18 juni en 18 november. In juni kregen we de kans de werking van het Afstammingscentrum toe te lichten en in november kregen we een update van de betekenis van het 'belang van het kind' in transnationale adoptie door Nigel Cantwell, expert adoptie en kinderrechten.

Ook bij het **Ketenoverleg** tekende het Afstammingscentrum present op 8 februari, 22 maart, 28 juni, 27 september en 13 december.

Dit Ketenoverleg is meer toegespitst op het eigenlijke adoptiebeleid en de toepassing ervan en is daardoor niet steeds direct te linken aan de werking van het Afstammingscentrum. Toch is het belangrijk geïnformeerd te blijven over wat er in het adoptielandschap speelt en verandert. Thema's die hier de revue passeerden, waren bv.: de nieuwe dienst Maatschappelijk Onderzoek Adoptie, knelpunten zoals de wachtlijsten, bovenplaatsingen, al dan niet bemiddelbaarheid van kandidaat-adoptanten, het project pleegzorg en adoptie, problemen in bepaalde herkomstlanden.

Het voorbije jaar stond daar natuurlijk ook het van het expertenpanel adoptie op de agenda.

6.2 Donorconceptie

In de sector van MBV werd het Afstammingscentrum (nog) niet betrokken in structurele overlegfora.

Op 17 juni had het Afstammingscentrum een verkennend gesprek met teamleden van het fertiliteitscentrum van UZ Gent. Het begrip voor zoekenden is daar zeker aanwezig maar men moet vasthouden aan de vereiste van anonimiteit sinds de wet van 2007. Voor die wet hield men ook al vast aan die regel en men kan daar nu moeilijk op terugkomen, na al die tijd. Dit leidt begrijpelijkerwijs tot veel weerstand bij donorkinderen.

Zoals hoger vermeld gaf het Afstammingscentrum een presentatie op een colloquium van gynaecologen en fertiliteitsartsen (VVBO). Op dergelijke momenten blijkt dat er toch al gelijkaardige ideeën heersen rond enkele hete hangijzers zoals een mogelijke afschaffing van de anonimiteit van donoren, het belang van toegankelijke informatie voor donorkinderen, een groeiend begrip voor het recht op informatie over je afstamming, de noodzaak van een beter registratie van donoren e.d.

Dergelijke contacten zullen nog verder uitgebreid worden, net zoals de contacten met donorkinderen, wensouders en donoren.

6.3 Metissen

De zoekvragen van metissen zijn duidelijk van een andere aard dan die van geadopteerden en donorkinderen. Bij deze doelgroep zijn de ouders doorgaans wel degelijk gekend en is er vaak ook veel informatie over de ruimere familie en de familiale geschiedenis. Wat bij hen echter vaak ontbreekt zijn de officiële documenten om die familiebanden te bewijzen of de erkenning van hun eigen geschiedenis. Waarom en wanneer werden ze weggehaald bij hun

moeder? Zijn er nog broers of zussen in België of elders? Waar zitten de documenten van de adoptie, als die er al was? Is er informatie over hun vader?

De thematiek van de metissen wordt steeds goed geduid door een lid van de stuurgroep, zelf metis, en door cliënten uit deze doelgroep. Ook op basis van beleidsdocumenten, literatuur en hun persoonlijke narratieven leert het Afstammingscentrum voortdurend bij over deze grotendeels ongekeerde problematiek.

Voor dergelijke zoekvragen werkt het Afstammingscentrum ook samen met het Rijksarchief waar hierrond een project loopt met 2 onderzoeksters. Dit werd opgestart als opvolging van de resolutie van 2018⁴⁷.

6.4 Andere relevante partners en contacten

Het Afstammingscentrum had ook al contact met organisaties in het buitenland die ook rond afstammingsonderzoek actief zijn.

Enigszins verrassend werd het Afstammingscentrum gecontacteerd door het Nederlandse Ministerie van Justitie. In navolging van een spraakmakend rapport over misbruiken in adoptie⁴⁸ in Nederland werd daar wel een tijdelijk moratorium gezet op adopties. De overheid wil verschillende pistes verder onderzoeken om misbruiken in de toekomst tegen te gaan en overweegt ook, naast het bestaande FIOM, een meer specifieke instantie uit te bouwen waar geadopteerden hun zoekvragen kunnen indienen. Medewerkers die dit project uittekenen, vroegen een onderhoud met het Afstammingscentrum om meer te leren van onze organisatie en aanpak en kwamen ons ook bezoeken op de openingsreceptie. Het Afstammingscentrum wordt verder ook op de hoogte gehouden van de voortgang van dit opzet.

Een aangename uitwisseling van ervaringen hadden we ook met de Centrale Autoriteit Adoptie van Quebec die steeds actiever wil worden in het ondersteunen van zoekvragen van geadopteerden.

⁴⁷ Resolutie van 29 maart 2018 over de segregatie waarvan de metissen uit de periode van de Belgische kolonisatie in Afrika het slachtoffer zijn geweest, <https://www.lachambre.be/FLWB/pdf/54/2952/54K2952007.pdf>.

⁴⁸ Onderzoekrapport Interlandelijke Adoptie, commissie Joustra <https://open.overheid.nl/repository/rnl-8cc003fa-eadc-4d7a-8b49-9ea6e661bb94/1/pdf/tk-bijlage-coia-rapport.pdf>

7 BELEIDSIMPLICATIES

7.1 Uitbouw Afstammingscentrum ?

Het aantal vragen en contactnames dat vanaf dag één bij het Afstammingscentrum binnenkwamen wijzen duidelijk op een grote nood aan een neutraal en onafhankelijk Afstammingscentrum. Nu ook politiek en maatschappelijk het recht op afstammingsinformatie meer op de voorgrond komt, zal het Afstammingscentrum ook meer en meer bevraagd worden door een diverse groep personen die op zoek gaan.

Doorheen het eerste, onvolledige, werkjaar werd al duidelijk dat een team van 2,3 FTE trajectbegeleiders nogal nipt is voor het aantal binnenkomende vragen, ook al vereisen die niet allemaal even veel werk en energie. Er wordt nog steeds geprobeerd om na een eerste contact zo snel mogelijk een intakegesprek te regelen, maar hier beginnen wachttijden van 3 weken of meer zich helaas toch voor te doen. Dit is bijzonder vervelend, zeker voor cliënten die al zo lang aan het wachten zijn.

Bovendien was het zeker een legitieme keuze om de budgettaire middelen vooral in te zetten op de lang verwachte trajectbegeleiding, maar dit zet de andere opdrachten van het Afstammingscentrum ook wel wat in de kou.

Indien het aantal meldingen blijft doorlopen zoals het tot nu toe ging (en zo ziet het er wel naar uit⁴⁹), zal moeten herbekeken worden hoe het Afstammingscentrum bijkomende ondersteund kan worden⁵⁰.

Het Afstammingscentrum heeft ook absoluut een toegang tot het Rijksregister nodig om aan de essentie van het werk te kunnen voldoen. Momenteel werd deze toegang helaas nog niet toegestaan. Het moge nochtans duidelijk zijn dat het decreet hiertoe de wettelijke grondslag biedt en dat het zoeken naar afstammingsinfo aan het algemeen belang raakt.

Daarnaast kan ook de lopende samenwerking met het Rijksarchief sterker verankerd worden door deze belangrijke partner toe te voegen aan art. 32 van het decreet, waarin reeds een niet exhaustieve lijst van instanties staat waar het Afstammingscentrum mee kan samenwerken.

⁴⁹ Bij het schrijven van dit verslag, maart 2022, werden al een kleine 50tal meldingen genoteerd.

⁵⁰ Ter info: In Nederland werkt men momenteel aan een nieuw Expertisecentrum voor o.a. de begeleiding bij zoektochten van enkel transnationaal geadopteerden. In een nota hierover aan de Tweede Kamer wordt een budget van 36,4 miljoen vermeld voor 10 jaar. Dat is meer dan het tienvoud dan het Vlaamse budget en dit voor een kleinere doelgroep. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z23177&did=2021D49229

7.2 Beleidskader DNA-onderzoek

Hierboven werd reeds toegelicht hoe de huidige regelgeving het DBN-luik zwaar inperkt en daarmee aan de essentie van het Afstammingscentrum raakt. Om het Afstammingscentrum alle kansen te bieden om cliënten zo goed mogelijk bij te staan zijn nu al enkele aanpassingen noodzakelijk. Kort samengevat zouden volgende wijziging snel moeten doorgevoerd worden:

- Aanpassing van het MB van 31 mei 2021 tot vaststelling van het bedrag dat de gebruiker aan het Afstammingscentrum betaalt voor de afname en verwerking van een DNA-staal en de opmaak en matching van het DNA-profiel bij het CME: voor de cliënt moet dit op termijn kosteloos worden. Het budget van het Afstammingscentrum is ontoereikend om hiervoor in te staan en zal dus ook moeten verhoogd worden.
- Aanpassing van art. 24 van het decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een Afstammingscentrum en een DNA-databank: het DNA-onderzoek moet uitgebreid worden naar verwantschap tot de tweede graad (zij het desnoods enkel in zijdelingse lijn).
- Aanpassing van art. 17 van het decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een Afstammingscentrum en een DNA-databank: opheffing van aparte registers en behoud van één gezamenlijk register voor alle DNA-stalen die door of ten behoeve van het Afstammingscentrum worden aangeleverd. (Of het CME krijgt de toelating de 3 bestaande registers standaard met elkaar te vergelijken.)
- Aanpassing van art. 5 -7 van het BVR van 8 mei 2020 tot uitvoering van het decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een Afstammingscentrum en een DNA-databank: nagaan of ook andere DNA –stalen op te slaan zijn bij het CME, dan deze die door en bij het Afstammingscentrum werden afgenomen.

Daarnaast is het nodig om overleg te organiseren tussen de kabinetten Buitenlandse Zaken en Welzijn over verwantschapsresultaten binnen het CME (KUL) enerzijds en het Erasmus Ziekenhuis (ULB) anderzijds. De DNA-opslag en -analyses in beide voorzieningen lopen niet gelijk en beogen ook andere doelen, maar de resultaten van de DNA-onderzoeken zouden wel gedeeld moeten kunnen worden. Dit is met name van belang voor de metissen en transnationaal geadopteerden.

Ook bij zoektochten van deze laatsten wordt DNA trouwens steeds belangrijker. Bij het openen van nieuwe kanalen moet bekeken worden in hoeverre een afname van DNA-staal bij de eerste moeder (ouder) niet standard kan voorzien worden. De openheid over afstammingsinformatie (al dan niet met DNA-onderzoek) moet minstens een criterium worden in het toekomstig kanaalonderzoek.

7.3 Wat dringt zich op in de toekomst?

De inhoudelijke materie waar het Afstammingscentrum rond werkt, is direct te linken aan meerdere thema's op de beleidsagenda, hetzij de Vlaamse hetzij de federale. Het Afstammingscentrum wil graag in deze debatten een stem krijgen om het tekort aan afstammingsinformatie of de gebrekkige toegang daartoe op termijn te helpen oplossen.

Op Vlaams niveau staat een en ander te gebeuren in het kader van (transnationale) adoptie naar aanleiding van het rapport van het **expertenpanel**. Met name de opvolging van de aanbevelingen i.v.m. een verder doorgedreven kanaalonderzoek en de bredere invulling van het begrip 'nazorg' zal een impact hebben op de werking van het Afstammingscentrum. Zoals minister Beke eerder al stelde zal het Afstammingscentrum ook "een belangrijke rol spelen in het toekomstige adoptiebeleid in Vlaanderen".

Ook de discussie over meer 'open' vormen van adoptie dient zich aan.

Op federaal niveau werd de **anonimiteit** van donoren al meermaals in vraag gesteld. Wanneer de wet van 2007 dan toch gewijzigd zou kunnen worden hieromtrent, is het misschien aangewezen om dan ook het toezicht beter te gaan regelen op de registratie van donoren en het gelimiteerd gebruik van eenzelfde staal gameten.

Het Afstammingscentrum is ook benieuwd wat er te gebeuren staat rond **draagmoederschap** en het **discreet bevallen** gezien ook hier de impact op de kinderen groot is maar nog te vaak onderschat wordt.

Hoe dan ook is het van belang om wensouders en kandidaat-adoptanten nog beter in te lichten en voor te bereiden op de toekomst van het gewenste kind. Zij moeten nadrukkelijk aangezet worden om de nodige eerlijkheid en openheid te bieden van bij de start. Zij moeten goed beseffen dat een kind ook **rechten** heeft en de kans moet hebben om vragen te stellen over de eigen achtergrond en afkomst.

BIJLAGEN

Toestemmingsformulier

TOESTEMMINGS- FORMULIER ZOEKTOCHT

Met dit formulier geeft u uw geïnformeerde en expliciete toestemming aan het Afstammingscentrum om de nodige acties te ondernemen in uw zoektocht. Dit gebeurt steeds in overleg met u. U kan de zoektocht steeds (tijdelijk) stopzetten en deze toestemming te allen tijde intrekken of wijzigen. info@afstammingscentrum.be
Bij elke stap in uw zoektocht, kan u ook rekenen op psychosociale ondersteuning indien u dat nodig acht.

Gegevens Cliënt	
Naam en voornaam	
Adres	
Telefoonnr./ gsm-nr.	
E-mailadres	
Rijksregisternummer (optioneel)	
Gegevens vertegenwoordiger (indien cliënt minderjarig)	
Aard relatie met cliënt (vader/ moeder/ voogd/ ...)	
Naam en voornaam	
Adres	
Telefoonnr./ gsm-nr.	
E-mailadres	
Rijksregisternummer (optioneel)	

Aanmaak van uw dossier

Hiermee geeft u toestemming aan het Afstammingscentrum om een dossier op uw naam te openen, waarin de verschillende stappen en documenten, verslagen e.d. van uw zoektocht worden opgenomen. U heeft hier steeds toegang toe. U kan hier ook gegevens in laten wijzigen, schrappen of toevoegen.

Het dossier bevat minimaal:

- het gestandaardiseerde aanmeldformulier voor uw zoektocht
- de concrete zoekvraag
- de toestemming afname DNA-staal
- de DNA-fiche van het Afstammingscentrum
- de respons van het CME
- eventuele gegevens over vastgestelde verwantschap
- verslaggeving over gesprekken, psychosociale ondersteuning, nazorg, doorverwijzing...

Naargelang de stappen in de zoektocht en al dan niet successen hierin, worden in uw dossier ook alle gevonden dossierstukken, contacten, verslagen, foto's e.d.m. opgenomen.

Bijlage: Toestemmingsformulier deel 2

Zoekactie

Hiermee geeft u expliciet de toestemming aan de medewerkers van het Afstammingscentrum om de nodige acties te ondernemen in uw zoektocht naar afstammingsinformatie. Daarbij kan het nodig zijn om uw persoonlijke gegevens te delen met andere instanties, zowel overheid als privé. Het Afstammingscentrum bewaakt hier steeds de bescherming van uw privacy en eist dit ook van de instanties waarmee contact gelegd wordt. Het Afstammingscentrum houdt u steeds op de hoogte van de contacten en de uitwisseling van informatie. Dit zal enkel en alleen gebeuren in functie van de zoektocht en volgens het tempo dat u zelf aangeeft.

Met deze toestemming bevestigt u dat u hierover duidelijk en voldoende werd ingelicht door het Afstammingscentrum en dit op een manier die u ten volle kon begrijpen.

U geeft hierbij de toestemming om meer bepaald:

- contacten te zoeken met overheden, organisaties en/of personen die relevant zijn voor uw specifieke zoekvraag
- contacten te onderhouden met deze instanties en, waar nodig, persoonsgegevens uit te wisselen
- dossier en documenten in te kijken die verband (kunnen) houden met uw afstamming of verwantschap
- informatie te ontvangen van gevonden resultaten in uw zoektocht:
 - zonder identificeerbare gegevens
 - met identificeerbare gegevens

Afname DNA-staal

Indien gewenst kan het Afstammingscentrum een DNA-onderzoek voor u aanvragen. Het Afstammingscentrum werkt hiervoor samen met het daartoe vergunde Centrum menselijke erfelijkheid (UZ Leuven). Hiervoor stemt u toe om een DNA-staal te laten afnemen door een medewerker van het Afstammingscentrum. Dit gebeurt conform de technische specificaties en instructies van het Centrum menselijke erfelijkheid m.b.t. het te gebruiken materiaal en de wijze van afname.

Met deze toestemming bevestigt u dat u, voorafgaand aan de afname, voldoende duidelijk en correct werd ingelicht door de medewerker van het Afstammingscentrum over:

- de samenwerking met het Centrum menselijke erfelijkheid als vergund centrum
- de verwerking van uw DNA-staal (uniek identificatienummer, opslag in register, vervoer e.d.m.)
- de behandeling en bewaartermijn van uw persoonlijke gegevens
- uw recht om steeds de toestemming te kunnen wijzigen of in te trekken
- uw mogelijkheid van informatie te geven of te verkrijgen
- de kosten van deze onderzoeksprocedure

U geeft hierbij de expliciete en geïnformeerde toestemming voor:

- de afname van een DNA-staal
- voor het verzenden van dit DNA-staal naar het Centrum menselijke erfelijkheid volgens de geëigende procedure
- voor het ontvangen van informatie over het resultaat in geval van:
 - geen gevonden match
 - een gevonden match

Doorverwijzing

Indien de ondersteuning door het Afstammingscentrum onvoldoende zou zijn, en een verdere hulpverlening zich opdringt, kunnen we u, mits uw akkoord doorverwijzen naar competente professionals. Hier kan u aangeven dat u hiermee instemt.

Overige informatie

Bij de toelichting over deze toestemming, werd u ook ingelicht over het privacybeleid van het Afstammingscentrum. U ontvangt een kopie van deze toestemming en van het privacybeleid.

Uw gegevens worden bewaard voor een termijn van 100 jaar, tenzij u die eerder wenst in te trekken.

Indien het Afstammingscentrum, of de werking ervan, zou worden geschorst, worden de dossiers overgemaakt aan het Vlaams Centrum voor Adoptie.

Volgens de GDPR blijft u eigenaar van uw eigen gegevens en kan u ook steeds beslissen dat u deze definitief gewist wil hebben uit de bestanden van het Afstammingscentrum. Dit kan via eenvoudige aanvraag. info@afstammingscentrum.be.

Datum: _____

Handtekening: _____

Privacyverklaring

PRIVACY- VERKLARING

Het Afstammingscentrum verzamelt bij de uitvoering van de opdrachten heel wat persoonsgegevens. We willen daar uitermate voorzichtig mee omgaan en houden ons dan ook strikt aan de regels inzake privacy en bescherming van persoonsgegevens. De belangrijkste verplichtingen komen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (Verordening EU, 2016/679), beter gekend als de GDPR, maar bijvoorbeeld ook uit de regels inzake beroepsgeheim en principes van kwaliteitszorg. Verder volgen we de bepalingen van het Decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank en het Besluit van de Vlaamse Regering van 8 mei 2020 ter uitvoering van dit decreet.

We beseffen zeer goed dat u, als cliënt, verzekerd moet zijn dat we met uw gegevens op een verantwoorde en zorgvuldige wijze omgaan. Het Afstammingscentrum heeft uw vertrouwen nodig om goed te kunnen werken. We begrijpen dat we dat vertrouwen moeten verdienen en behouden en doen daar graag de nodige inspanningen voor.

In deze privacyverklaring informeren we U over de gegevens die we verzamelen, over de rechtsgronden hiervoor, hoe we daarmee omgaan en wat uw rechten zijn. U krijgt bij de intake tevens een exemplaar van deze verklaring mee (online of op papier). Voor alle vragen hieromtrent kan u steeds terecht bij info@afstammingscentrum.be of bij Cranium, lisa.botteldoorn@cranium.eu (www.cranium.eu, Excelsiorlaan 43, 1930 Zaventem)

1. GDPR Principles

- **Transparantie:** de persoon van wie de gegevens verwerkt worden, is hiervan op de hoogte.
- **Rechtmatigheid:** de verwerking van persoonsgegevens gebeurt enkel met toestemming van de betrokkene of ter uitvoering van een wettelijke verplichting of een taak van algemeen belang dat rust op de verwerkingsverantwoordelijke.
- **Doelbeperking:** de persoonsgegevens worden voor een welbepaald gerechtvaardigd doel verzameld en verwerkt, en mogen niet voor andere zaken gebruikt worden
- **Minimale gegevensverwerking:** enkel de gegevens die voor het beoogde doel noodzakelijk zijn, mogen worden verzameld
- **Juistheid:** de persoonsgegevens moeten correct zijn en blijven. Deze worden geactualiseerd en verbeterd waar nodig.
- **Bewaarbepaling:** de persoonsgegevens mogen niet langer bewaard worden dan nodig voor het realiseren van het beoogde doel
- **Integriteit en vertrouwelijkheid:** de persoonsgegevens moeten beschermd worden tegen toegang door onbevoegden, verlies of vernietiging
- **Verantwoording:** de verantwoordelijke voor de verwerking moet kunnen aantonen aan deze principes te voldoen

2. Algemeen

Het Afstammingscentrum heeft de nodige inspanningen gedaan, en blijft dat ook doen, om ervoor te zorgen dat uw persoonsgegeven veilig worden opgeslagen en verwerkt. Op die manier willen we vermijden dat uw persoonsgegevens verloren zouden gaan, vervalst zouden worden, vernietigd worden of onder ogen komen van personen of instanties die daar niet voor bevoegd zijn. Kort samengevat garanderen wij u het volgende:

- Uw persoonsgegevens worden enkel gebruikt voor het doel waarvoor ze verzameld worden. (zie verder)
- We beperken ons tot de verwerking van gegevens die relevant en noodzakelijk zijn voor onze opdracht.
- Uw toestemming wordt gevraagd waar dat vereist is.
- We nemen de passende technische en organisatorische maatregelen om de beveiliging van uw persoonsgegevens te garanderen.
- Uw persoonsgegevens worden niet zomaar doorgegeven aan anderen
- We informeren u over uw rechten omtrent uw persoonsgegevens en we garanderen de naleving daarvan in onze werking.

Voor meer info kan u steeds bij het Afstammingscentrum terecht (info@afstammingscentrum.be) en bij de Data Protection Officer (verder 'DPO', Cranium, Excelsiorlaan 43, 1930 Zaventem. 0494/93.39.28)

3. Waarom?

Persoonsgegevens mogen enkel bijgehouden en gebruikt worden indien dat direct gelinkt is aan het doel en de opdrachten van het Afstammingscentrum zoals omschreven in het decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank, art. 3 en 4. Deze bepalingen vormen dan ook één van de vereiste 'rechtsgronden' voor het Afstammingscentrum om persoonsgegevens te gaan bewaren en verwerken. Daarnaast is er nog het algemeen belang voor eenieder die bij het Afstammingscentrum terecht kan voor vragen i.v.m. afstamming (art. 3) en de schriftelijke, expliciete toestemming voor alle te ondernemen acties die door de cliënt gegeven wordt aan het Afstammingscentrum.

- Het Afstammingscentrum heeft 3 algemene opdrachten:
 - Het verspreiden van informatie en sensibiliseren over het belang van het recht op toegang tot afstammingsinformatie
 - Het ondersteunen en begeleiden van individuele zoekvragen inzake afstamming
 - Het uitbouwen van expertise inzake afstammingsaangelegenheden.

Bijlage: Privacyverklaring deel 2

Omwille van geanonimiseerde verslaggeving en statistieken worden bijvoorbeeld ook minimale contactgegevens opgeslagen, maar het is vooral bij de zoekvragen dat we meer persoonsgegevens nodig hebben en verzamelen (denk aan een DNA-staal). Zonder dergelijke gegevens kunnen we deze taak niet uitvoeren. Om de werking te ondersteunen werd eveneens een applicatie op maat van het Afstammingscentrum ontworpen voor het dossierbeheer en de opvolging van uw vraag. Voor de behandeling van uw zoekvraag zullen uw gegevens, op basis van uw uitdrukkelijke toestemming, onder meer gebruikt worden in de diverse stappen in de zoekverrichtingen, bij contactname met personen of instanties die relevante informatie kunnen bieden, bij de opmaak van het jaarlijkse activiteiten verslag, waarin enkel anonieme gegevens worden opgenomen.

Indien zich een andere reden zou voordoen voor gebruik van uw gegevens, zal vooraf uw toestemming gevraagd worden.

4. Welke gegevens?

We verwerken enkel die persoonsgegevens die van belang zijn voor het doel, die relevant zijn in het kader van de vraag en die we ontvangen. (Niet alle gegevens zullen vereist zijn voor elke vraag en die worden dan ook niet verwerkt.) Doorgaans zullen dat volgende gegevens zijn:

- persoonlijke identiteitsgegevens zoals naam, voornaam, geboorteplaats en datum (indien gekend), geslacht
- contactgegevens zoals adres, telefoon/gsm nummer, e-mail,
- optioneel: bankrekeningnummer, rijksregisternummer,
- alle overige persoonsgegevens, over u zelf of uw familiale context, die u zelf – mondeling of schriftelijk – wil opgeven in het kader van uw vraag.
- Gegevens noodzakelijk voor de verwerking van uw vraag (afstammingsinformatie, DNA-onderzoek, vragen inzake verwantschap, inzage in dossiers...)
- Indien verbonden aan uw vraag, verzamelen we ook uw DNA-informatie, bij wijze van afname van een DNA-staal.

Uw dossierstukken worden zorgvuldig opgeslagen en bevat, afhankelijk van het soort vraag, volgende stukken:

- Het aanmeldingsformulier
- Het toestemmingsformulier, met de diverse onderdelen
- De concrete zoekvraag en de stukken van de zoekactiviteiten
- De DNA-fiche
- De eventuele uitkomst van verwantschap
- De verslagen van de intake, de contactmomenten, de psychosociale begeleiding en de informatie omtrent eventuele doorverwijzing

5. Hoe lang?

Uw gegevens en uw dossier worden bewaard voor een periode van 100 jaar, zoals bepaald in voormelde BVR (art. 13), of tot wanneer u vraagt om dit te verwijderen. Dit kan op eenvoudig verzoek (zie ook hieronder, 'uw rechten').

6. Delen en ontvangen van persoonsgegevens

U zal begrijpen dat we bij de opzoeken voor uw vraag contact moeten opnemen met relevante personen of instanties die meer informatie over uw afstamming of verwanten kunnen hebben. Anderzijds is het bijvoorbeeld ook mogelijk dat het Afstammingscentrum vragen uit het buitenland krijgt, met daarbij relevante informatie en persoonsgegevens.

Indien we met anderen samenwerken, zelf ook verwerkingsverantwoordelijken, verwachten we dat zij minstens dezelfde beveiliging garanderen als wij en waar nodig zal dat ad hoc met de betrokken instantie of persoon vastgelegd worden in een overeenkomst.

Deze organisaties kunnen, afhankelijk van de vraag, de volgende zijn:

- Overheidsinstanties, zowel in België als het buitenland: het rijksregister, diensten burgerlijke stand, vreemdelingenregister, rijksarchief, Vlaams Centrum voor Adoptie, Federale Adoptie autoriteit
- Ambassades
- Adoptie- of andere autoriteiten in de landen van herkomst
- Adoptiediensten in binnen- of buitenland
- Welzijns- en gezondheidsorganisaties in binnen- en buitenland

- Private voorzieningen of personen in binnen- en buitenland (contactpersonen, intermediairen, personen die opzoekingswerk doen...)

Daarnaast kunnen uw persoonsgegevens ook gedeeld worden met partijen (zogenoemde verwerkers) aan wie het Afstammingscentrum bepaalde verwerkingsactiviteiten heeft uitbesteed. Er wordt met deze verwerkers altijd een verwerkersovereenkomst afgesloten, om ervoor te zorgen dat de verwerker dezelfde waarborgen biedt i.v.m. gegevensbescherming als het Afstammingscentrum. Het Afstammingscentrum zorgt ervoor dat de persoonsgegevens alleen worden verwerkt in overeenstemming met het vooraf bepaalde doel. Een voorbeeld van zo een verwerker is het Centrum voor Menselijke Eerlijkheid (CME)

Indien de psychosociale ondersteuning van het Afstammingscentrum onvoldoende blijkt en er nood is aan meer doorgedreven hulpverlening, kunnen we u doorverwijzen. Hiervoor kunnen wij uw persoonsgegevens doorgeven aan andere professionals, maar dit opnieuw enkel mits uw toestemming.

7. Beveiliging?

Wij nemen volgende passende technische en organisatorische maatregelen om uw persoonsgegevens te beschermen. Zo gelden volgende genomen binnen het Afstammingscentrum:

- De medewerkers van het Afstammingscentrum, die uw gegevens kunnen inzien, zijn gebonden aan het beroepsgeheim. Zij zijn goed geïnformeerd over het belang van de bescherming van persoonsgegevens en zijn zich bewust van de gedragsregels hieromtrent (vb Geen dossiers bespreken met derden, laptops steeds afsluiten bij het verlaten van de werkplek, uitloggen uit het systeem, voorzichtigheid hanteren in telefoongesprekken...)
- Binnen de ICT-omgeving van het Afstammingscentrum zijn alle data versleuteld.
- We hanteren een '2 factor authentication' systeem voor de toegang tot de dossiers. Dit betekent dat naast de gebruikersnaam en wachtwoord, nog een extra controle toegevoegd werd voor toegang tot uw gegevens.
- De applicatie van het Afstammingscentrum bevat een beveiligd en specifiek ontworpen systeem voor het toevoegen van een unieke code aan elk DNA-staal. Dit garandeert tevens dat bij het onderzoek naar een match door het CME, geen enkele link mogelijk is naar de persoonsgegevens die bij het Afstammingscentrum blijven. Elke DNA-staal krijgt zo een eigen fiche.
- Bij de jaarlijkse verslaggeving worden uw gegevens geanonimiseerd.
- Wij maken back-ups om gegevens te herstellen in geval van problemen.
- We stellen waar nodig overeenkomsten op met derden, om een gelijkaardige beveiliging van persoonsgegevens te garanderen.
- We testen en evalueren regelmatig onze maatregelen.
- Er is een procedure inbreuken i.v.m. persoonsgegevens.
- Het Afstammingscentrum werkt enkel met verwerkers die een gelijkaardig niveau van beveiliging kunnen garanderen dat het Afstammingscentrum. Met deze verwerkers wordt ook steeds een verwerkersovereenkomst afgesloten.
- Het Afstammingscentrum heeft een functionaris voor gegevensbescherming (dpo) die adviseert inzake gegevensbescherming en toeziet op de naleving van de GDPR-verplichtingen (lisa.botteldoorn@cranium.eu).

8. Uw rechten

De GDPR lijst verschillende rechten op van de personen wiens gegevens verwerkt worden. Sommigen hiervan worden ook vermeld op het gedetailleerde toestemmingsformulier dat met u besproken werd tijdens de intake. Voor de uitoefening van deze rechten volstaat het contact met ons op te nemen via info@afstammingscentrum.be

8.1. Recht op toegang en inzage

- U wordt geïnformeerd over de persoonsgegevens die we van u bijhouden. U kan deze steeds inkijken en nagaan wat we met deze gegevens doen. U kan steeds, kosteloos, een kopie opvragen van uw persoonsgegevens. Om de identiteit van de persoon die om toegang tot zijn gegevens verzoekt, te verifiëren, vragen wij om een bewijs van uw identiteit. Indien wij twijfels hebben over uw identiteit zullen wij pas een handeling stellen nadat wij uw identiteit hebben kunnen bevestigen.

Bijlage: Privacyverklaring deel 3

- Het is mogelijk dat bepaalde documenten persoonlijke gegevens van andere personen bevatten die dezelfde bescherming genieten als uw persoonlijke gegevens. We moeten daarom bepaalde documenten anonimiseren, wat enige tijd kan duren. We zullen u altijd informeren als we niet binnen een maand aan het verzoek kunnen voldoen.

8.2. Recht op verbetering, wijziging, aanvulling

- U kan op elk moment, op eenvoudig verzoek, vragen om bepaalde wijzigingen, verbeteringen of aanvullingen door te voeren.

8.3. Recht op beperking

- U heeft te allen tijde het recht om de verwerking van uw gegevens te beperken. We zullen de verwerking stopzetten in het geval dat:
- We in het bezit zijn van onjuiste gegevens. We zullen doorgaan met verwerken nadat we de juistheid van uw gegevens hebben gecontroleerd en deze hebben gecorrigeerd;
- Wanneer onze verwerking als onwettig wordt beschouwd en u deze verwerking wil beperken;
- Indien we uw gegevens niet langer nodig hebben, maar deze noodzakelijk zijn voor de uitoefening van uw juridische claims. Indien u deze niet meer nodig heeft voor de juridische claims zullen deze verwijderd worden;
- U bezwaar maakt tegen de verwerking (zie verder) tot dat de vraag is opgehelderd.
- Wanneer de beperking van verwerking niet langer een bestaansreden heeft, zullen we u de redenen van het opheffen van de beperking mededelen.
- Om door te gaan met het verwerken van uw persoonsgegevens, moeten we de juistheid ervan verifiëren of controleren of we andere juridische gronden voor verwerking hebben. De verwerking van uw persoonsgegevens zal beperkt zijn totdat de vraag is opgehelderd. Als we besluiten de behandeling voort te zetten, zullen we u informeren voordat de beperking wordt opgeheven.

8.4. Recht van gegevensoverdracht

- Alle gegevens die u ons hebt verstrekt, die we verwerken op basis van toestemming of op basis van contractuele voorwaarden, en die we verwerken via geautomatiseerde middelen, worden op verzoek naar u of een andere verwerkingsverantwoordelijke (indien technisch mogelijk) in "leesbaar formaat" verzonden.

8.5. Recht van intrekking van toestemming

- U kan steeds de gegeven toestemmingen intrekken via eenvoudige mail naar info@afstammingscentrum.be. Het dossier wordt daarmee nog niet volledig verwijderd, maar op non-actief gezet. Als u uw toestemming intrekt, werkt deze intrekking alleen naar de toekomst toe en worden alle eerdere verwerking nog steeds als rechtmatig beschouwd.

8.6. Recht op 'vergetelheid'

U heeft het recht om uw gegevens te laten wissen. Wanneer u aan één van de onderstaande criteria voldoet, zullen we uw gegevens verwijderen.

Omstandigheden wanneer wij uw gegevens kunnen verwijderen:

- We verwerken uw gegevens niet meer voor het oorspronkelijk doel of hebben deze niet langer nodig;
- U trekt uw toestemming voor verwerking in voor een verwerking die uitsluitend op toestemming was gebaseerd;
- U hebt uw recht op bezwaar ingeroepen (zie verder);
- Uw gegevens zijn onrechtmatig verwerkt;
- Er is een wettelijke verplichting om de gegevens te verwijderen;
- Uw gegevens zijn verzameld met betrekking tot het aanbieden van diensten van de informatiematenschap.

Indien er een specifieke situatie is waarbij deze verwijdering niet kan worden uitgevoerd, zullen we dit aan u melden. De redenen om niet aan uw verzoek te kunnen voldoen, zijn één van de volgende:

- Voor naleving van een wettelijke verplichting of in functie van het algemeen belang;
- Voor archivering, onderzoek of statistische doeleinden in overeenstemming met artikel 89 van de AVG;
- Voor het instellen, uitoefenen of verdedigen van juridische claims;
- Om redenen van volksgezondheid;
- Het recht op vrijheid van meningsuiting en informatie prevaleert.

Hiermee worden uw gegevens definitief verwijderd. Indien u later opnieuw vragen zou hebben, dient een volledig nieuw dossier geopend te worden en kunnen eventueel relevante zoekelementen verwijderd zijn.

8.7. Recht op bezwaar

Wanneer we gegevens verwerken op basis van het uitvoeren van een taak van algemeen belang, kan u bezwaar aantekenen. We zullen uw bezwaar onderzoeken en op de hoogte brengen van de resultaten. We kunnen uw persoonlijke gegevens alleen blijven verwerken als er juridische redenen zijn voor de verwerking.

9. Klachten

Indien u denkt dat uw persoonsgegevens onvoldoende beveiligd zijn of dat het Afstammingscentrum er oneigenlijk gebruik van zou maken, kan u ons daar steeds over aanspreken. Heeft u een klacht over de verwerking van uw persoonsgegevens, kan u steeds contact met ons opnemen of met de DPO, respectievelijk info@afstammingscentrum.be en lisa.botteldoorn@craium.eu. We proberen dit dan zo snel mogelijk te herstellen.

U heeft altijd het recht een klacht in te dienen bij de Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA) en/ of de Vlaamse Toezichtcommissie (VTC).

Dit kan voor de GBA via <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/burger/acties/klacht-indienen> en voor de VTC via <https://overheid.vlaanderen.be/klachtenprocedure-vtc>.

10. Minderjarigen

Alle bepalingen in deze verklaringen gelden in dezelfde mate voor minderjarige cliënten. Bij de intake wordt deze informatie ook aan de minderjarige verduidelijkt op een begrijpelijk wijze, gegeven de maturiteit en het onderscheidingsvermogen van de minderjarige cliënt.

Indien de minderjarige nog geen 12 jaar oud is, zullen de vereiste toestemmingen door de wettige vertegenwoordiger gegeven worden.

11. Overige bepalingen

Het Afstammingscentrum kan deze privacyverklaring wijzigen. Dit is de versie van mei 2021. Indien deze gewijzigd wordt, worden voorgaande versies opgeslagen in het archief. Laat ons weten indien u deze wil raadplegen.

Als Afstammingscentrum zijn wij mee verantwoordelijk voor de bescherming van uw privacy en de verwerking van uw persoonsgegevens. Bij vragen hierover kan u steeds terecht bij de DPO (zie punt 2) of bij het Afstammingscentrum.

Postadres:

Rooigemlaan 352
9000 Gent
Tel: 09.277.04.43 (weekdagen van 14u-16u)
Email: info@afstammingscentrum.be
Website: www.afstammingscentrum.be

COLOFON

Jaarverslag Afstammingscentrum 2021

Redactie:

Ankie Vandekerckhove, coördinator (eindredactie)
Joyce Bex, trajectbegeleider
Katrien Govaert, trajectbegeleider
Benoît Vermeerbergen, trajectbegeleider

Vormgeving:

Nadia Vandenbussche

Foto's team:

Caroline Boudry

WENS

Dat je mag vinden wat je zoekt.
Dat je blijft zoeken als je vindt.
Dat je de dingen blijft bekijken
met de wijsheid van een kind.

Dat elke dag één ogenblik
je overrompelt,
pakt of raakt.

Dat het een jaar wordt dat
de grootste afstand
overbrugbaar maakt.

Stijn De Paepe (1979-2022)

